

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra pastorálních oborů a právních věd

Kanonické právo

Monika Matějková

**PŘÍPRAVA NA ŽIVOT V MANŽELSTVÍ Z HLEDISKA
KANONICKÉHO PRÁVA**

Diplomová práce

Vedoucí práce: prof. JUDr. Antonín I. Hrdina, DrSc.

PRAHA 2011

Za odborné vedení chci poděkovat vedoucímu této diplomové práce prof. JUDr. Antonínu I. Hrdinovi, DrSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem „Příprava na život v manželství z hlediska kanonického práva“ napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů a literatury a že jsem ji nevyužila k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 26. dubna 2011

OBSAH

ÚVOD	6
1	OBEČNÁ A FORMÁLNÍ PŘÍPRAVA PŘED UZAVŘENÍM
	SŇATKU.....8
1.1	Zásnuby.....8
1.1.1	Definice pojmu zásnuby.....8
1.1.2	Historický vývoj zásnub.....9
1.1.3	Zásnuby v církevním právu.....10
1.1.4	Zásnuby v civilním právu.....10
1.1.5	Pastorační význam zásnub.....11
1.1.6	Průběh žehnání při zásnubách.....11
1.1.7	Zrušení zasnoubení.....12
1.2	Pastorační příprava na uzavření manželství.....12
1.2.1	Vzdálenější příprava.....13
1.2.2	Bližší příprava.....15
1.2.3	Bezprostřední příprava.....16
1.2.4	Způsoby křesťanské pomoci a pastorační péče o manžele.....17
1.2.4.1	Kázání a různé formy katecheze.....17
1.2.4.2	Osobní příprava na uzavření manželství.....18
1.2.4.3	Liturgické udělování svátosti.....19
1.2.4.4	Pomoc novomanželům a mladým rodinám.....20
1.3	Koordinace pastorační přípravy.....21
1.3.1	Pojem ordinář.....22
1.3.2	Spolupráce kněží a laiků na přípravě na manželství.....22
1.3.3	Centrum pro rodinu v dialogu s kněžími.....24
1.4	Svátostná příprava na uzavření manželství.....25
1.4.1	Svátost biřmování.....25
1.4.2	Význam svátosti biřmování pro přijetí svátosti manželství.....26
1.4.3	Svátost pokání a svátost eucharistie.....28

2	CÍRKEVNĚPRÁVNÍ NÁLEŽITOSTI VE SVĚTLE SNUBNÍHO PROTOKOLU.....	30
2.1	Kanonické šetření.....	30
2.1.1	Zápis k žádosti o církevní sňatek.....	31
2.1.2	Dotazy pro snoubence a pro snoubenku.....	31
2.1.3	Žádost o dispenz k sňatku s nepokřtěnou osobou/dovolení smíšeného manželství.....	33
2.2	Manželské ohlášky.....	34
2.2.1	Administrace sňatku.....	34
2.2.2	Osvědčení z matričního úřadu.....	34
2.2.3	Potvrzení o křtu.....	35
2.2.4	Potvrzení o úmrtí manžela.....	35
2.2.5	Rozvodový rozsudek, rozsudek o neplatnosti církevního manželství, rozhodnutí o zrušení manželství.....	36
2.2.6	Významné faktory při zjišťování.....	36
2.2.6.1	Impotence (překážka tělesné neschopnosti).....	37
2.2.6.2	Různost náboženství.....	37
2.2.6.3	Zabití předchozího manžela.....	38
2.2.6.4	Veřejná počestnost (kvazišvagrovství).....	38
2.2.6.5	Příbuzenství a švagrovství.....	39
2.2.7	Nedostatky manželského souhlasu, především užívání vůle a rozumu.....	39
2.2.8	Ohlášky.....	40
2.3	Periculum mortis.....	42
2.3.1	Hrozící smrt.....	42
2.3.2	„Krajní nouze“.....	43
2.3.3	Uzavírání manželství v případě hrozící smrti podle státního práva.....	43
2.4	Povinnosti věřících.....	44
2.5	Povinnost o sdělení výsledků snubního šetření oddávajícímu.....	46
3	SPECIFICKÉ KOMPLIKACE ZJIŠTĚNÉ V PŘEDMANŽELSKÉM PRÁVNĚZJIŠŤOVACÍM ŘÍZENÍ.....	48
3.1	Zákazy oddávání bez povolení ordináře.....	48
3.1.1	Osoby bez trvalého nebo přechodného kanonického bydliště.....	49

3.1.1.1	Osoby, které spadají do této kategorie.....	50
3.1.2	Nemožnost uzavření civilního sňatku.....	50
3.1.3	Povinnosti plynoucí z předchozích vztahů a jejich plnění.....	51
3.1.4	Odpad od katolické víry.....	52
3.1.5	Zákaz asistence při uzavírání manželství toho, kdo je v nápravném kanonickém trestu.....	53
3.1.6	Sňatek nezletilých bez souhlasu jejich zákonných zástupců.....	54
3.1.7	Uzavření manželství prostřednictvím zástupce.....	55
3.1.7.1	Plná moc.....	56
3.2	Věk vstupu do manželství.....	56
3.2.1	Vývoj věkové hranice.....	57
3.3	Příprava na manželství osob, které chtějí vstoupit do manželství s nepokřtěným, nebo pokřtěným v jiné církvi.....	58
3.3.1	Církevněprávní příprava těchto skupin.....	59
3.3.2	Pastorační příprava a péče.....	60
3.3.3	Požadavky na liturgický obřad uzavírání manželství s nepokřtěnou osobou...62	
3.3.4	Požadavky na liturgický obřad uzavírání manželství s osobou pokřtěnou v jiné církvi.....	63
ZÁVĚR.....		65
Přehled použitých zkratk		67
Seznam literatury		68
Přílohy		71
Abstrakt v českém jazyce		81
Abstrakt v anglickém jazyce		82

Úvod

Téma své diplomové práce jsem si zvolila na základě vlastní pastorační praxe a zkušeností. Více než dva roky pracuji jako pastorační asistentka v Centru pro rodinu při Arcibiskupství pražském, kde jednou z hlavních aktivit je pořádání příprav snoubenců na manželství. Velice často jsem tedy konfrontována s dotazy týkajícími se možností uzavření církevního sňatku.

Mezi tazateli se nejčastěji objevují páry, kdy jeden ze snoubenců je nepokřtěný, případně pokřtěný v jiné než katolické církvi, a dále páry, kdy jeden ze snoubenců nebo oba již dříve v manželství (civlním či církevním) žili. Každý tento případ je individuální a obvykle vyžaduje i takový přístup. Vzhledem k tomu, že tazající ode mne vyžadují odpovědi, rozhodla jsem se, že se sama budu více věnovat právním záležitostem týkajícím se přípravy na manželství.

Přípravy na manželství v centru pro rodinu jsou koncipovány čistě pastoračně, o právních náležitostech je zmínka pouze v úvodní přednášce s názvem „Jak katolická církev chápe manželství“. Zde je snoubencům doporučeno, aby právní přípravu absolvovali co nejdříve a aby tuto přípravu vedl jejich oddávající nebo jiná kompetentní osoba. Přesto však často dochází k situaci, kdy se během přípravy zjistí, že z církevněprávního důvodu snoubenci nemohou manželství před církví uzavřít. V takových případech je velice obtížné pastoračně správně směřovat snoubence, kteří nemohou vstoupit do manželství, přestože chtějí a mají obvykle většinu předsvatebních příprav hotovou. I na základě těchto zkušeností jsem se rozhodla studovat pastorační a právní význam příprav na manželství.

První část mé práce pojednává o pastoračních záležitostech týkajících se přípravy na manželství. Zde se budu snažit vyzdvihnout význam pastorační práce nejen snoubenců, ale obecně mladých lidí směřujících k manželství. Nelze zde opomenout ani význam a účinky ostatních svátostí v souvislosti se svátostí manželství.

Druhá část diplomové práce je zaměřena na význam předmanželského zjišťování, obsah a sepisování sňubního protokolu. Chtěla bych objasnit postupy zjišťování v neobvyklých případech a také význam ohlášek.

Ve třetí části práce se chci zaměřit na situace, které by bránily dovolenému uzavření manželství před církví. Tyto situace jsou obvykle dispensovatelné, je však nutné je včas rozpoznat. Budu se též zabírat pastoračně-právní přípravou osob, které chtějí vstoupit do manželství s nepokřtěným nebo pokřtěným v jiné než katolické církvi.

Také jsem zpracovala dotazník, který předkládám k vyplnění několika párům snoubenců, poté jej vyhodnocuji a jeho výsledky uvádím v závěru své práce. Cílem tohoto dotazníku je zmapovat konkrétní situaci dotazovaných snoubenců, jejich pohled na přípravu na manželství a jejich postoje k otázkám, které z mé práce vyplývají.

Hlavním cílem mé práce je tedy objasnění postavení přípravy na manželství z hlediska kanonického práva. Na základě dokumentů, pramenů a monografií se pokusím uceleně zpracovat právní problematiku přípravy na manželství. Především bych ráda vyjasnila a odůvodnila, kdo by měl vést kterou část přípravy, jakým způsobem by se mělo ke snoubencům přistupovat a jakým způsobem postupovat v případě, zjistí-li se překážky bránící uzavření manželství. Chci se zaměřit i na bezprostřední souvislost pastorační a právní přípravy.

Domnívám se, že má práce může přinést užitek i dalším pracovníkům v pastoraci, kteří se podílejí na přípravách na manželství.

1 Obecná a formální příprava před uzavřením sňatku

První část práce pojednává o zasnubách, jejich historickém vývoji a současném postavení, dále především o pastoračních pokynech týkajících se samotných příprav na manželství a podpory mladých manželství. Je zde také popsána a blíže specifikována koordinace jednotlivých příprav na manželství. Velice významné je i pojetí manželství jako svátosti ve vztahu k svátosti biřmování a eucharistie.

1.1 Zásnuby

Zasnoubení (latinsky *sponsalia*) je v kodexu kanonického práva z roku 1983 (dále jen CIC 1983) zmiňováno pouze v jediném kánonu. Přesto má tento úkon ze strany dvou lidí, kteří chtějí společně vstoupit do manželství, veliký význam. Budeme-li vycházet z encykliky Jana Pavla II. *Familiaris consortio* a přijmeme-li její rozdělení na předmanželskou přípravu vzdálenou, bližší a bezprostřední¹, pak zásnuby tvoří pomyslný most mezi přípravou bližší a bezprostřední. Z CIC 1983 se na rozdíl od kodexu z roku 1917 (dále jen CIC 1917) nedozvídáme, jakou formou by měly zásnuby probíhat², přesto jejich uvedení v současném kodexu má svůj oprávněný důvod. Co se týká samotného způsobu zasnub, nechává zde CIC 1983 poněkud větší volnost partikulárním církvím, respektuje též obyčeje a světské zákony, jestliže existují.³

1.1.1 Definice pojmu zásnuby

Abychom mohli lépe pochopit význam tohoto dnes již opět hojně slaveného rituálu, uvedeme zde definice z časově odlišných období:

---

¹ Viz Jan Pavel II.: Apoštolská adhortace o úkolech křesťanské rodiny v současném světě *Familiaris consortio* (22. listopadu 1981), dále jen FC, č. 66, Praha: Zvon, 1992, 70–72.

² CIC 1917 v kánonu 1017 přímo vybízí snoubence k slavnostnímu písemnému stvrzení jejich zasnoubení před místním ordinářem nebo dvěma svědky.

³ Srov. Kodex kanonického práva (dále jen CIC 1983), kán. 1062, Praha: Zvon, 1994.

„Zasnoubení k manželství jest úmluva osoby mužské s osobou ženskou, v kteréž sobě připovídají, že se za manžely pojmu.“⁴

„Zasnoubení je souhlasný projev vůle dvou osob různého pohlaví, že spolu uzavřou sňatek manželský.“⁵

„Manželský příslib je dohoda mezi jedním právně způsobilým mužem a jednou právně způsobilou ženou, skrze kterou si vzájemně slibují uzavření manželství.“⁶

Ze všech těchto definic vyplývá, že zasnoubení je ze své podstaty dobrovolný souhlas pouze jednoho muže a jedné ženy s tím, že v blízké budoucnosti vstoupí společně do manželství. Nenalezneme v nich však zmínku o podmínkách tohoto souhlasu, není zde ani právní vymahatelnost manželství na základě tohoto úkonu vůle.

1.1.2 Historický vývoj zasnub

Způsob předmanželského slibu je znám již z antiky. V období antického Říma existoval přesný rituál zasnoubení. Uzavírání probíhalo na základě ritů, které naplňovaly celý tento rituál. Patřilo k nim například spojení pravých rukou snoubenců, vzájemný polibek a předání železného prstenu ženichem nevěstě jako záruky vztahu. Od 3. století má právě předání prstenu při zasnubách největší význam. Římané nepoužívali prsten při sňatku, ale pouze při zasnubách.⁷ Dalším významným zasnubním obřadem, který nacházíme v pozdějších základech křesťanské tradice, jsou arhalské zasnuby. Původ tohoto obřadu vychází z dřívější tradice v praxi kupování nevěsty. Ženich zaplatil otci nevěsty zálohu (*arrha*), jež měla zaručovat dodržení smlouvy o budoucím předání nevěsty. Později se tato záloha proměnila v prsten pro nevěstu, který ji vázal k budoucímu manželovi. Samotné předání nevěsty a odvedení do ženichova domu proběhlo později.

Tyto tradice nebyly pro celou církev jednotné, lišily se téměř v každé diecézi. Postupem času však začaly splývat se svatebním obřadem, proto například *Rituale Romanum* z roku 1614 je

---

⁴ AUERHANN František: Co jest zasnoubení k manželství?, Praha: Arcibiskupský seminář, 1858, 2.

⁵ POLICAR Václav: Zasnoubení a jeho důsledky, Brno: Brněnské tiskárny, 1947, 6.

⁶ PRADER Josef: Das kirchliche Eherecht in der seelsorglichen Praxis, Bozen: Athesia, 1983, 63.

⁷ Srov. BĚHAL Martin: Dějinný vývoj uzavírání křesťanského manželství a srovnání vybraných obřadů sňatkové liturgie římskokatolické církve a pravoslavné církve byzantského ritu (diplomová práce, obhájena na TF JU), České Budějovice, 2010.

vůbec nezmiňuje a současný CIC 1983 na ně pohlíží jako na předmět partikulárního práva, kde ponechává prostor biskupům a biskupským konferencím, aby se v jejich diecézi slavily zásnuby podle místních zvyků (pokud se vůbec slaví).⁸

1.1.3 Zásnuby v církevním právu

V současnosti nejsou zásnuby jako obřad církví vyžadovány, přesto jsou vřele doporučovány. Zásnuby mohou proběhnout jen mezi snoubenci samotnými nebo se mohou stát slavností i pro jejich rodiny. K tomuto účelu Česká biskupská konference vydala obnovené vydání Svatebních obřadů, včetně obřadu zásnub s požehnáním snoubenců.⁹

Snoubenci si zásnubní slib dávají sami, nevyžaduje se přítomnost ani kněze, ani jáhna, i když je doporučována. Tento slib má především morální závazek. Co se týká právního hlediska, dle CIC 1983 kán. 1062 § 2 nelze na jeho základě právně vymáhat manželství, když k samotnému uzavření manželství po zásnubách nedojde.¹⁰

„Zásnuby budoucích katolických manželů mají mít náboženský ráz. Tento nový úsek života je nejlepší začít ve společenství nejbližší rodiny.“¹¹

O tom, jak přesně a kde mají zásnuby probíhat, kdo se jich má zúčastnit, nám ČBK ani civilní právo nic bližšího neříká.

1.1.4 Zásnuby v civilním právu

Zasnoubení, neboli dohoda snoubenců o budoucím uzavření manželství, není nikterak právně ošetřena, proto není právně závazná. Z toho vyplývá, že stejně jako v CIC 1983 kán. 1062 § 2 nelze podle občanského zákoníku vymáhat samotný sňatek, pouze škodu, která byla způsobena nedodržením daného slibu. „Mohli bychom uvažovat podle ustanovení § 424

---

⁸ Srov. ADAM Adolf: Liturgika – křesťanská bohoslužba a její vývoj, Praha: Vyšehrad, 2001, 296–297.

⁹ Srov. Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR (říjen 2010), Praha: ČBK, 2010, 6–7.

¹⁰ Srov. Směrnice ČBK: op. cit., 7.

¹¹ Spolok sv. Vojtecha: Poučenie o sviatosti manželstva, Trnava: Polygrafické závody, 1990, 22.

občanského zákoníku o náhradě škody, jestliže škoda vznikla v příčinné souvislosti s úmyslným jednáním proti dobrým mravům.“¹²

To, že pro dnešní civilní právo je „zasnoubení“ pojem neznámý a nikterak jej neupravuje, neznamená, že tomu tak bylo vždycky. Naopak zasnoubení bylo zákonem upravováno až do roku 1949, kdy zákon č. 264/1949 Sb. používá ještě pojem „snoubenec, snoubenka“. Od těchto pojmů upustil až zákon č. 94/1963 Sb., který žadatele o uzavření manželství nazývá pouze „muž, žena“. Teprve zákon č. 91/1998 Sb. opět používá pro žadatele o uzavření manželství pojmy „snoubenec, snoubenka“.¹³

Za zasnoubení můžeme v civilním právu považovat akt dohody mezi mužem a ženou, kteří se rozhodli dobrovolně vstoupit do manželství. Na rozdíl od církevního práva, kde se dle CIC 1983 kán. 1063 předpokládá příprava na manželství, civilní právo nic takového nezná. Jak ovšem ukazuje zkušenost, i snoubenci, kteří plánují uzavřít pouze civilní sňatek, mají velice často zájem o předmanželské přípravy.

1.1.5 Pastorační význam zasnub

Jak již bylo výše zmíněno, v současnosti se obřad zasnoubení stává stále oblíbenějším. Český Benedikcionál i Svatební obřady počítají s variantou, kdy obřad zasnoubení vede kněz, jáhen nebo laik. Je zde ovšem kladen veliký důraz na to, aby nedošlo ke spojování zasnubního rituálu s obřadem svatebním, proto se například zasnuby nesmějí konat při mši svaté.¹⁴

1.1.6 Průběh žehnání při zasnubách

Nejprve se shromáždí rodina a přátelé snoubenců, kteří budou žehnání přítomni. Stejně tak si rozdělí i funkce (četba čtení, zpěv žalmu aj). Začne se křížem a poté se pokračuje pozdravem a vyprošováním milosti pro snoubence (zde záleží také na tom, zda žehnání předsedá duchovní nebo laik). Jako při každém žehnání, je i v případě zasnub žádoucí číst společně Písmo. Svatební obřady nabízejí vhodné úryvky Písma, ale mohou být užity i jiné

---

¹² HRUŠÁKOVÁ Milana: Sňatek a paragrafy, Praha: Computer Press, 2000, 17.

¹³ Srov. Hrušáková: op. cit., 16.

¹⁴ Srov. ADAM Adolf: Liturgika – křesťanská bohoslužba a její vývoj, Praha: Vyšehrad, 2001, 297.

texty, které se k zásnubám tematicky hodí. Také je možné přidat žalm. Poté předsedající promluví o přečteném biblickém textu a objasní význam zásnub. Dále se čtou přímluvy. I zde je nabídka pevně daných přímluv nebo možnost vlastních osobních přímluv.

Následuje žehnání zásnubních darů (pokud jsou) a vrcholem celého obřadu je žehnací modlitba snoubenců. Toto žehnání provádí předsedající (duchovní s rozpjatýma rukama, laik se sepnutýma rukama). Zakončení obřadu je jen velice stručné, opět se končí křížem. Existuje skutečně veliká variabilita obřadu, akt zasnoubení může být například doprovázen zpěvem, dalšími modlitbami apod.¹⁵

1.1.7 Zrušení zasnoubení

Neexistují žádné přesné instrukce, jak by se mělo zasnoubení zrušit, pokud by to situace vyžadovala. Proto bychom měli dbát na to, aby vše proběhlo v klidném vzájemném projednání a případném finančním vyrovnání. „Zásnuby se legálně rozvážou tím, že se obě strany dohodnou, pokud se vyskytne skutečnost, která znemožní splnění příslibu, nebo vznikne jiná skutečnost, která by původním zásnubám nedala vůbec vzniknout. Také opodstatněná obava, že by plánované manželství probíhalo nešťastně, představuje legální důvod k rozvázání zasnoubení...“¹⁶

1.2 Pastorační příprava na uzavření manželství

„Manželství, které má svůj původ v Bohu Stvořiteli, je pro křesťany také autentickým povoláním k mimořádnému životnímu stavu v milosti. Aby toto povolání dosáhlo plné zralosti, vyžaduje vhodnou a osobitou přípravu. Je to specifická cesta víry a lásky, a to tím spíše, že manželé přijímají toto povolání pro blaho církve a společnosti. Manželství uzavřené před církví a společností je ve svém plném významu a dopadu veřejným závazkem, který přesahuje individuální hranice.“¹⁷

---

¹⁵ Srov. Svatební obřady, Kostelní Vydří: KNA, 2007, 120–127.

¹⁶ ZAPP Hartmut: Das Kanonische Eherecht, Freiburg im Breisgau: Rombach Wissenschaft, 1988, 74.

¹⁷ Papežská rada pro rodinu: Příprava na svátost manželství (květen 1996), č. 9. Praha: ČBK 2001, 6.

Většina svátostí vyžaduje důkladnou přípravu na své přijetí. Stejně tak i na přijetí svátosti manželství se musejí snoubenci důkladně připravit. Nejedná se pouze o přípravu samotného obřadu, jak se dnes mnozí domnívají, ale především o prohloubení vzájemné důvěry a sebezpoznání snoubenců. V přípravách na jiné svátosti, ať už se jedná o křest dospělého, biřmování nebo například kněžské svěcení, je příjemce veden individuálně (i když je příprava skupinová), protože onu svátost přijímá pouze on sám. Svátost manželství si však snoubenci udělují vzájemně, do manželství, pro oba nového životního stavu, vstupují tedy dva. „Proto opustí muž otce i matku a připojí se ke své manželce, a budou ti dva jedno tělo, takže již nejsou dva, ale jeden. A proto co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“¹⁸

Kánon 1063 bychom mohli nazvat čistě pastoračním kánonem, protože jeho obsah se týká pouze pastorační práce, která nemůže mít právní dopad na pozdější uzavření manželství. Přesto je v kodexu vyzdvižen, protože při řádné přípravě může být odhaleno mnoho vad a nedostatků znemožňujících vstup do manželství, a může se tedy předejít pozdějším komplikacím. Příprava na manželství nemůže být z právního hlediska zásadně vymahatelná, je však velice doporučována. Z kánonu se dozvídáme, co přesně by měla obsahovat pastorační práce dvou lidí připravujících se na manželství. Nejprve se tedy podíváme na rozdělení přípravy dle *Familiaris consortio*¹⁹, poté rozebereme jednotlivé stupně kánonu 1063.

1.2.1 Vzdálenější příprava

„Tato příprava začíná již v dětství moudrou rodinnou pedagogikou, jejímž cílem je dovést děti k tomu, aby samy sebe objevily jako lidi, kteří mají bohatou a složitou psychologii a zvláštní osobnost se silnými i slabými stránkami.“²⁰

Zde se nejedná pouze o učení a výklad, ale zejména u malých dětí je důležitý vlastní vzor rodičů. Vycházíme-li ze předpokladu, že všichni jsme povoláni k lásce, pak jsou rodiče těmi prvními, kdo nám ukazují, jak lásku rozdávat i přijímat. „Bůh je láska, a kdo zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm.“²¹ City vnímáme již od narození, postupně je rozvíjíme a především z domova si odnášíme citovou výbavu do života. V dětství a zejména v mládí člověk začíná rozlišovat své povolání. Je tedy žádoucí, aby s úctou a láskou pohlížel nejen

---

¹⁸ Mt 19,5–6.

¹⁹ Viz FC čl. 66.

²⁰ FC: op. cit., 70.

²¹ 1 Jan 4,16.

na manželství, ale i na řeholní život a povolání ke kněžství, a na základě tohoto byl později schopen rozlišit, ke kterému způsobu lásky ho Bůh povolává.

Veliký význam mají přípravy na přijetí eucharistie a především na přijetí svátosti biřmování. Dle CIC 1983 je doporučeno, aby věřící přijali svátost biřmování ve věku, kdy dosáhli vlastního rozhodování, pokud biskupská konference neurčila jinak.²² Tento věk rozhodování začíná obvykle kolem čtrnáctého roku. V tomto věku můžeme tedy předpokládat již hlubší pochopení vztahů mezi partnery. Dospívající by měli být přiměřeně vedeni k poznávání vlastní sexuality a opatrnému zacházení s ní, k zachování čistoty do manželství a především k hledání a poznávání Boha v druhém člověku, neboť na základě Gn 1,26 jsme všichni Božím obrazem a máme před Bohem jedinečnou důstojnost.

„S využitím pokroku v psychologii, pedagogice a didaktice se má dětem a mladým lidem pomáhat, aby harmonicky rozvíjeli své tělesné, mravní i rozumové schopnosti, aby si postupně osvojili hlubší smysl pro odpovědnost za trvalý správný rozvoj svého života a za usilování o pravou svobodu a aby přitom velkodušně a vytrvale překonávali překážky... Kromě toho ať jsou přiváděni k účasti na společenském životě, aby správně vybaveni nutnými a vhodnými prostředky byli schopni zařadit se aktivně do různých skupin lidské společnosti, aby byli přístupni dialogu s jinými a aby se ochotně přičiňovali o rozvoj obecného blaha.“²³

V tomto věku mají velký vliv i různá farní společenství a duchovní vedení, protože mladý člověk přechází ze své „dětské víry“ v mnohem hlubší poznávání Božího tajemství. Je to také velice zranitelný věk, kdy chyby nebo morální úpadky na straně duchovních vůdců, katechetů a rodičů mohou mít velký negativní dopad na víru doprovázeného jedince.²⁴

Mezi další důležité úkoly vzdálenější přípravy patří:

- ukázat význam hodnoty peněz a dobrého hospodaření s nimi, důležitost štedrosti a velkorysosti,
- vnímat základní lidská práva, vážit si jich a dbát na jejich dodržování,
- učit se překonávat nejrůznější konflikty, pochybnosti, učit se odpouštět,

---

²²Srov. CIC 1983, kán. 891.

²³ DRUHÝ Vatikánský koncil: Deklarace o křesťanské výchově, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu. Praha: Zvon, 1994, 527–544, čl. 1.

²⁴ Srov. Papežská rada pro rodinu: Příprava na svátost manželství (květen 1996), č. 22–31. Praha: ČBK, 2001, 13–16.

- ukázat význam sdílení vlastních citů a rozvíjet mezilidskou komunikaci.²⁵

1.2.2 Bližší příprava

Bližší i bezprostřední příprava se mohou vzájemně překrývat, je těžké přesně stanovit hranice, neboť velice často záleží na okolnostech i na samotných snoubencích. U bližší přípravy bychom za pomyslnou dolní hranici mohli považovat období mladosti – završení dospívání a adolescence.²⁶ Pastore mladých je v tomto období již více zaměřena na budoucí život ve dvou, nabízí větší prohloubení osobní spirituality, která by později měla být sdílena oběma manžely – manželská spiritualita. „Základním modelem je dnes celistvý proces iniciace dospělého člověka do života z víry a pro víru.“²⁷ Křesťanské manželství má být obrazem spojení Krista a jeho snoubenky církve. Tento dokonalý vztah by si měli manželé sami vzájemně předávat.

V rámci bližší přípravy jsou velice důležité katecheze zaměřené na manželství, které vedou zkušené manželé nebo kněží, veliký význam má i Škola partnerství, kde jsou s mladými lidmi probírána důležitá témata týkající se manželského života. Dalším významným prvkem v přípravě je konfrontace s vrstevníky, kteří se nacházejí ve stejné životní situaci. Cílem této přípravy je také seznámení snoubenců s praktickou stránkou manželství – důležitostí stálých příjmů, vedením domácnosti, základní právní orientací, obeznámením s biologickými funkcemi rodiny a plánovaným rodičovstvím atd.²⁸

„Jednota manželství, kterou Pán potvrdil, se také jasně projevuje stejnou osobní důstojností ženy i muže, kterou je třeba uznávat ve vzájemné a plné lásce.“²⁹ Mladí lidé potřebují především správně uchopit svou lidskou důstojnost, aby mohli manželství naplňovat jako vztah lásky a rovnosti. To se také promítá do jejich intimního života. Na rozdíl od pastore se kodex touto problematikou téměř nezaobírá. V kánonu 1096 § 2 se dozvídáme, že znalost sexuální součinnosti vedoucí k plození dětí se předpokládá po pubertě. Sexuální přitažlivost se v pubertě stává vlivným faktorem působícím na vztahy s opačným pohlavím. Silná tělesná a duševní přitažlivost mladé nutí k vytváření hlubokých vzájemných vztahů. Tato přitažlivost

²⁵ Srov. Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR (říjen 2010), Praha: ČBK, 2010, s. 6.

²⁶ NĚMEC Damián: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo, Praha: Krystal OP a Kostelní Vydří: KNA, 2006, 34.

²⁷ Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR (říjen 2010), Praha: ČBK, 2010, 8.

²⁸ Srov. SMĚRNICE ČBK, op. cit., 8–9.

²⁹ GS 49.

se může v dospělosti proměnit v hluboké intimní přátelství mezi ženou a mužem, které pak vede k manželství.³⁰

1.2.3 Bezprostřední příprava

Na rozdíl od předchozích můžeme tuto přípravu nejlépe časově vymezit. Měla by totiž proběhnout přibližně tři měsíce před plánovaným sňatkem, ne však později. Tuto přípravu musí absolvovat každý snoubenecký pár. Toto je důležité zmínit především proto, že v dnešní době přicházejí o církevní sňatek žadat smíšené páry, kdy druhá strana je buď jiného vyznání, nebo nepokřtěná. Zde tedy nemůžeme předpokládat hlubší vědomosti o křesťanském manželství z dřívější doby (dřívějších příprav). Každá bezprostřední příprava tedy musí vycházet z reálné situace konkrétního snoubeneckého páru.

Součástí bezprostřední přípravy je kanonické šetření a sepisování snubního protokolu. Toto je nutné provádět včas, aby se případné překážky daly odstranit (například dispenzí od ordináře) nebo aby k bezprostřední přípravě vůbec nedošlo v případě, že by překážky byly shledány jako neodstranitelné. „Sepisování snubního protokolu je proto součástí pastoračního rozlišování, které se dotýká hloubky, kvality a autenticity náboženského rozměru možného budoucího manželského života, jak mu rozumí církev.“³¹ Týká se totiž otázek zjišťujících vůli snoubenců uzavřít manželství v církvi, a tedy i jejich souhlas s jejím učením, výchovou dětí v katolické církvi a především svobodu souhlasu obou snoubenců.

Vedoucí těchto příprav by měli být především oddávající kněží, kteří by měli využívat pomoci jáhnů, psychologů, lékařů a dalších laiků, kteří prošli speciálním školením. Délku přípravy stanovila Česká biskupská konference na minimálně šest setkání.³² Tato setkání mají být zaměřena především na témata připravenosti na manželství, teologickou a právní podstatu manželství, psychologii a konflikty mezi mužem a ženou, sexualitu a zodpovědné rodičovství, vztahy k příbuzným a přátelům, obsah manželského slibu.³³ Všem těmto tématům by měla být věnována přibližně stejná doba.

---

³⁰Srov. CENTRUM PRO RODINU: Příprava na manželství, základní materiál, nepublikováno: Praha, 1995, 16.

³¹ Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR (říjen 2010), Praha: ČBK, 2010, 12.

³² SMĚRNICE ČBK, op. cit., 13.

³³ Srov. SMĚRNICE ČBK, op. cit., 14.

Neopomenutelnou součástí bezprostřední přípravy je také liturgická příprava sňatku. Je nutné, aby oba snoubenci pochopili gesta a úkony, které se provádějí při svatební liturgii, a aby se v liturgii alespoň trochu orientovali. Důležité je zapojit snoubence a případně jejich rodiny, aktivně do svatební liturgie například čtením, přinášením darů atd. Snoubenci by si měli sami vybrat svatební čtení.³⁴

Na základě Směrnice ČBK pro přípravu na manželství jsou hlavními zaštitovateli všech těchto příprav diecézní centra pro rodinu. Mají pověření pro pastorační rodin a snoubenců, proto každoročně vypracovávají plány jednotlivých druhů příprav, dohlížejí na ně, monitorují je a vyhodnocují (především ty bezprostřední). Kde není možné, aby se snoubenci připravovali bezprostředně pod záštitou svého oddávajícího, nabízejí diecézní centra pro rodinu přípravu na manželství, které jsou vedeny jejich spolupracovníky a kde snoubenci dostávají potvrzení o jejich absolvování pro svého oddávajícího.³⁵

Dalo by se říct, že bezprostřední příprava na manželství spontánně přechází v pastorační manželů, rodin. Zvláště mladé rodiny jsou v prvních letech manželství vystaveny různým těžkostem, které přináší společné soužití, přijetí potomků apod. Je tedy velice žádoucí pomoc od zkušenějších manželů, kteří mají rodiny již déle, a veliký význam má i duchovní pomoc. Mladá rodina by však měla především plně pocítit, že je součástí živého Kristova těla – církve.³⁶

1.2.4 Způsoby křesťanské pomoci a pastorační péče o manžele

1.2.4.1 Kázání a různé formy katecheze

Zásadní důraz na to, jakým způsobem podporovat křesťanská manželství, klade kodex na kázání a katecheze, které by měly být zvláště přizpůsobeny dětem, mladistvým i dospělým. Evangelium a jeho hlásání by mělo být prvním zprostředkovatelem toho, co církve učí o manželství. „V čase pokročilé sekularizace a úbytku lidí v kostele se má používat nejen tento běžný prostředek, jako je kázání a katecheze, ale také moderní média.“³⁷ V české

³⁴ Srov. Papežská rada pro rodinu: Příprava na svátost manželství (květen 1996), Praha: ČBK, 2001, 27–29.

³⁵ Srov. SMĚRNICE ČBK, op. cit, 15–16.

³⁶ Srov. FC 69.

³⁷ LÜDICKE Klaus: Münsterischer Kommentar zum Codex iuris canonici unter besonderer Berücksichtigung der Rechtslage in Deutschland, Österreich und der Schweiz. 5 Bänder. Essen: Ludgerus, 1984–dodnes, 1063/2.

provincii máme dostupnou křesťanskou televizi Noe a rádio Proglas, z tištěných médií (kterých je výrazně více) bychom mohli jmenovat například Katolický týdeník, časopis Naše rodina, Rodinný život a další periodika vydávaná diecézemi či provincií.

Významným obsahem předmanželské katecheze by mělo být především prohlubování víry a vztahu ke Kristu, četba Písma a jeho odborný výklad v souladu s učením církve. Účelem této péče je v první řadě informovat křesťany o úkolech křesťanských manželů a rodičů. Druhý vatikánský koncil klade v této problematice veliký důraz na samotné pastýře. „Kněží mají povinnost získat ve věcech týkajících se rodiny náležité vzdělání a podporovat povolání manželů v jejich manželském životě různými pastoračními prostředky, kázáním Božího slova, liturgií a jinou duchovní pomocí, vlídně a trpělivě je posilovat v obtížích a upevňovat je v lásce, aby se tak vytvářely opravdu výborné rodiny.“³⁸

„Úloha pastýřů a křesťanského společenství jako ‚Boží rodiny‘ je nezbytná pro předávání lidských a křesťanských hodnot manželství a rodiny, a to tím více, protože v naší době mnoho mladých zakouší následky zničených rodinných krbů, které už nezajišťují dostatečně toto uvedení.“³⁹

1.2.4.2 Osobní příprava na uzavření manželství

Dříve byli mladí lidé, kteří měli povolání ke svátosti manželství, formováni vlastní křesťanskou rodinou a křesťanským společenstvím, ve kterém žili. V dnešní době se však poměry změnil, mnoho mladých lidí nevyrostá v rodinách, které by je vedly ke křesťanskému životu, dokonce často mizí i ideály křesťanského manželství. „Mnohé diecézní synody měly už před II. vatikánským koncilem předepsány instrukce pro přípravu na manželství.“⁴⁰

Z toho tedy jasně plyne, že i koncil sám klade veliký důraz na pastorační přípravu mladých lidí a zvláště na speciální pastorační přípravu těch, kteří se připravují na manželství. Toto objevujeme jak v dokumentech II. vatikánského koncilu, tak právě v kodexu kanonického práva.

---

³⁸ GS 52.

³⁹ KKC, čl. 1632.

⁴⁰ PRADER Josef: Das kirchliche Eherecht in der seelsorglichen Praxis, Bozen: Athesia, 1983, 66.

Je důležité, aby mladí lidé nechápali manželství jako nějaký přežitek. Proto i církve jim musí otvírat nový pohled na tuto svátost. „Koncil nejenom potvrdil manželství jako instituci ustanovenou a chtěnou Bohem, povýšenou v Ježíši Kristu na svátost, nýbrž zároveň pochopil, že jako instituce a součást sociálního systému je životní formou, která je odvislá od společenských a hospodářských proměn a životních poměrů, se kterými se mění.“⁴¹

Osobní příprava by také měla ukázat sakramentální charakter svátosti manželství. To je v dnešní době velice důležité především proto, že snoubenci, i když jsou pokřtění, mnohdy nemají dostatečné povědomí o svátostech. Dobré pochopení svátostnosti manželství by pak mohlo předejít mnoha nesnázím v manželství, mohlo by to být i účinným prostředkem proti narůstající rozvodovosti.⁴²

Mezi další témata, která by měla osobní příprava zahrnovat, patří výklad o manželských povinnostech a o povinnostech rodičů k dětem. Zde se doporučuje využití pomoci odborníků nebo vhodné literatury k danému tématu.⁴³

1.2.4.3 Liturgické udělování svátosti

Forma udělování svátosti manželství byla stanovena na Tridentuském koncilu. Do té doby bylo možné uzavřít manželství například pouze mezi snoubenci, beze svědků. Aby mohlo být manželství závazně uzavřeno v katolické církvi, musí být alespoň jeden z partnerů pokřtěný katolík, musí mu asistovat katolický duchovní (v nutném případě laik) a dva svědci. „Tímto závazným předpisem se má dát manželům důrazněji na vědomí, že jejich manželský souhlas je i rozhodnutím před Bohem a veřejností Božího lidu a jejich svazek lásky a života musí být utvářen vírou církve a ji dosvědčovat.“⁴⁴

Pokud je to možné, měli by snoubenci uzavírat katolické manželství při mši svaté. Je však nutné uvážit, zda je v daném případě žádoucí přijímat eucharistii či nikoli. Například pokud jsou oba pokřtěni v katolické církvi, avšak jen jeden je praktikující, mohla by právě eucharistie působit jako rozdělující prvek, což ve své podstatě není. Jinak je tomu u smíšených manželství:

---

⁴¹ ŠRAJER Jindřich: Nové pojetí manželství, in: TT, 2003, roč. 14, č. 1, 19.

⁴² Srov. Lüdicke 1063/2.

⁴³ Srov. ŠKURKA Emil: Manželské právo, skripta bohoslovecké fakulty, Olomouc, 12.

⁴⁴ ADAM Adolf: Liturgika – křesťanská bohoslužba a její vývoj, Praha: Vyšehrad 2001, 285.

„Vzhledem k problémům týkajícím se spoluúčasti na eucharistii, které mohou vyvstat z přítomnosti nekatolických svědků a hostů, uzavření smíšeného manželství podle katolického formuláře většinou probíhá mimo eucharistickou liturgii. V oprávněném případě však může diecézní biskup slavení eucharistie povolit. Učiní-li tak, rozhodnutí, zda připustit nekatolického manžela k eucharistickému společenství, musí být v souladu se všeobecnými normami, které v této věci existují jak pro východní, tak i ostatní křesťany, a musí brát v úvahu konkrétní situaci přijetí svátosti křesťanského manželství dvěma pokřtěnými křesťany.

Ačkoli manželé ve smíšeném manželství sdílejí svátost křtu a manželství, společná účast na eucharistii může být pouze výjimečná. Pokaždé je třeba dodržet normy uvedené výše a týkající se připuštění nekatolického křesťana k eucharistickému společenství stejně jako normy týkající se účasti katolíka na eucharistickém společenství jiné církve.“⁴⁵

Samotná liturgická slavnost by měla hlavně prezentovat to, že manželství se uzavírá v Pánu. Je to především proto, aby jiné honosné prvky (oslavy, výzdoba, oděv...) nepředčily základní úmysl. Také čtení by měla být vhodně volena tak, aby hlásala vztah Krista ke své snoubence církvi. Svatební liturgie musí také zdůraznit rozhodnutí snoubenců, která jsou stvrzena kladnými odpověďmi na otázky oddávajícího.⁴⁶

1.2.4.4 Pomoc novomanželům a mladým rodinám

Pastorační péče, která je věnována snoubencům, by měla pozvolna přejít v péči o novomanžele. Prvním iniciátorem této pastorece by měl být kněz, avšak nejen na něm by měla celá tato péče spočívat. „Různé společenské aktivity, zvláště sdružení rodin, se mají snažit poučováním i činnostmi utvrzovat mladé lidi i manžele, hlavně nedávno oddané, a formovat je pro rodinný, společenský a apoštolský život.“⁴⁷ V každé větší farnosti by tedy bylo vhodné, aby fungovalo sdružení rodin, které by knězi pomáhalo právě s touto pastorcí. V české provincii jsou aktivní především malá sdružení rodin při farnostech, mezi ty větší bychom zařadili komunity (např. Chemin Neuf, Emanuel...), které mají pastoreci mladých

---

⁴⁵ Papežská rada pro jednotu křesťanů: Direktář k provádění ekumenických principů a norem (25. 3. 1993), Praha: ČBK, 1994. č. 159–160.

⁴⁶ Srov. Lüdicke 1063/2.

⁴⁷ GS 52.

rodin jako jeden z bodů své činnosti, dále sdružení YMCA živá rodina, které se věnuje pouze rodinám, a jednotlivá diecézní centra pro rodinu s jejich aktivitami.⁴⁸

Služba těchto rodin, které vypomáhají s pastoračí mladých manželů, by měla obsahovat přípravu na manželství (alespoň částečně se na ní podílet), pomoc manželům ve všech obdobích jejich života, pomoc rodinám ve finanční tísní (nejen materiální), pomoc neúplným rodinám, opuštěným matkám, rozvedeným a odloučeným, imigrantským rodinám, rodinám, kde je zjevné fyzické násilí, citové strádání aj.⁴⁹

V současnosti hraje velikou roli pomoc ze strany farnosti především ve městech, kde se stále zvyšuje anonymita. Je velice důležité, aby si všichni uvědomovali, že každé manželství v jejich farnosti se týká i jich samých, všichni by měli být schopni pomoci, protože nikdo nikdy neví, kdy sám bude potřebovat pomoc. Je to právě farnost, kde by hledající měli nalézt a nalézají útočiště a podporu.

„Samy farnosti pak potřebují nové poznání, že i ony mají odpovědnost za manželství v jejich středu, mají pomoci manželstvím, která mají krizi v lidských i náboženských rovinách.“⁵⁰

„Křesťanští manželé a rodiče se mají na své vlastní cestě věrnou láskou po celý život navzájem podporovat v milosti a dětem, které s láskou přijmou od Boha, vštěpovat křesťanskou nauku a evangelijní ctnosti. Takto dávají všem příklad vytrvalé a velkodušné lásky, budují společenství lásky, stávají se svědky a spolupracovníky plodnosti matky církve a jsou znamením a účastníky lásky, jíž Kristus miloval svou snoubenku a obětoval se za ni.“⁵¹

1.3 Koordinace pastorační přípravy

O pomoci snoubencům a mladým manželům ze strany církve, především farnosti, se zmiňuje kánon 1063. Zde se však objevuje přímá výzva, aby ordináři přizvali na pomoc zkušené laiky, na čemž má samozřejmě veliký podíl koncil a což sklidilo veliký úspěch v celé církvi.

---

⁴⁸ Programy Centra pro rodinu při Arcibiskupství pražském: Přípravy na manželství, Kurzy efektivního rodičovství, Máma a táta pro 21. století, Společenství osamělých matek, pouť rodin, Sobota pro manželky...

⁴⁹ Srov. ŠKURKA Emil: Manželské právo, skripta bohoslovecké fakulty, Olomouc, 12.

⁵⁰ Lüdicke 1063/2.

⁵¹ LG 41.

„Každý laik je vlivem svých přijatých darů svědkem a zároveň živým nástrojem poslání církve podle míry Kristova darování. Kromě tohoto apoštolátu, který je úkolem všech věřících křesťanů vůbec, mohou být laici povoláni různým způsobem ještě k bližší spolupráci s apoštolátem hierarchickým, podobně jako muži a ženy, kteří pomáhali apoštolu Pavlovi při hlásání evangelia a mnoho pracovali v Pánu.“⁵²

1.3.1 Pojem ordinář

Na začátku rozboru kánonu 1064 se setkáváme s pojmem „ordinář“, který bychom měli vysvětlit. Vysvětlení tohoto pojmu nalézáme v kánonu 134 § 1: Ordinářem pro celou církev je papež, pro místní církve je ordinářem diecézní biskup a osoby, které jsou představenými (třeba jen krátkodobě) místní církve nebo společenství postaveného na roveň místní církvi (územní opat a prelát, apoštolský vikář, apoštolský prefekt, a apoštolský administrátor natrvalo zřízené apoštolské administratury). Místními ordináři jsou pak osoby mající v místních církvích řádnou obecnou výkonnou moc (generální vikáři, biskupští vikáři). V případě duchovenských řeholních společností apoštolského práva a duchovenských společností apoštolského života papežského práva jsou místní ordináři ti, kteří mají alespoň řádnou výkonnou moc.⁵³

V české provincii najdeme na pozici ordináře vedle biskupů nejčastěji generální a biskupské vikáře. Z doporučení České biskupské konference by se na přípravě na manželství měli podílet především farář a osvědčený manželský pár⁵⁴, jáhen, případně trvalý jáhen a jeho manželka, dále pastorační asistenti.⁵⁵

1.3.2 Spolupráce kněží a laiků na přípravě na manželství

Spolupráce laiků a kněží na přípravách na manželství je velice žádoucí, a protože se vzájemně mohou v mnohém obohacovat, mohou snoubencům ukázat různé stránky jediné církve.

---

⁵² LG 33.

⁵³ Srov. HRDINA Antonín: Kanonické právo, Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 198.

⁵⁴ Manželé, kteří vykonávají přípravy na manželství, jež jsou zaštiťovány centrem pro rodinu, jsou delegováni samotným biskupem. Doporučení biskupovi pro delegaci dotyčných manželů předkládá diecézní centrum pro rodinu.

⁵⁵ Srov. Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR (říjen 2010), Praha: ČBK, 2010, 15.

Velikou roli v této přípravě hraje také kánonem zmiňovaná zkušenost. Příprava na manželství má nejen prohlubovat osobní víru a vztah ke Kristu, ale také vztah k druhému partnerovi, ukázat možné cesty, jak s ním vycházet, jak s ním komunikovat. A zde si již církevní představení jsou pokorně vědomi toho, že jako nositelé posvátného svěcení nemohou snoubencům nabídnout svou bezprostřední zkušenost v žitém manželství, a proto otevřeli cestu laikům, kteří mohou v této problematice hodně pomoci. „Duchovní pastýři naproti tomu ať uznávají a podporují důstojnost a odpovědnost laiků v církvi; ať rádi využívají jejich moudrých rad, svěřují jim s důvěrou úkoly ve službě církve a ponechávají jim svobodu a prostor k jednání, ba ať je povzbuzují k tomu, aby se dávali do práce i z vlastního podnětu. S otcovskou láskou ať v Kristu pečlivě zvažují všechny podněty, žádosti a přání, která přednášejí laici.“⁵⁶

Podstatným bodem, který projednává ordinář s odborně vzdělanými a v praxi zkušenými laiky, je právě osnova přípravy na manželství. V české provincii se na koordinaci a odborném studiu týkajícím se těchto příprav podílí Národní centrum pro rodinu a Rada pro rodinu České biskupské konference. Diecézní centra pro rodinu pomáhají především s odbornými konzultacemi a vlastní iniciativou při obnovování a zlepšování programů. Co se týká samotných témat bezprostřední přípravy, doporučuje Česká biskupská konference ve své Směrnici tato témata:

- Jak katolická církev chápe manželství
- Psychologie partnerského vztahu
- Místo dítěte (dětí) v manželství
- Vztah k rodičům, sourozencům a přátelům v manželství
- Řešení konfliktů
- Ekonomické minimum pro život manželství a rodiny
- Manželství a sexualita
- Odpovědné rodičovství

---

⁵⁶ LG 37.

- Řešení krizí vztahu i krizí jiných
- Obsah manželského slibu a průběh manželského obřadu⁵⁷

Přípravy na manželství, které pořádá centrum pro rodinu, by se měly dotknout všech uvedených témat. Co se týká příprav, které vede kněz sám nebo s pomocí odborníků, také ty by se měly alespoň částečně věnovat všem zmíněným tématům. Délka přípravy je Českou biskupskou konferencí doporučena na nejméně šest týdnů⁵⁸. Intenzita a pravidelnost setkávání má brát ohled na možnosti snoubenců, obecně by zde měla být snaha vyjít snoubencům vstříc.

1.3.3 Centrum pro rodinu v dialogu s kněžími

Je velice důležité, že každá diecéze v naší provincii má své centrum pro rodinu. V jeho vedení působí převážně laici, kteří přímo podléhají biskupskému vikáři pro pastorační nebo generálnímu vikáři. Tato centra by měla přípravy na manželství nejen organizovat a zaštiťovat, ale měla by sloužit i jako informační a poradenské místo pro kněze, kteří chtějí vést přípravy ve své farnosti sami. Pomoc center by měla spočívat jak v osobních konzultacích, tak v doporučování literatury a především biskupskou konferencí schválených materiálů k přípravě na manželství.

Důležitou činností center v této oblasti je také doškolování spolupracovníků v pastorační rodině. Obvykle se jedná o vícedenní akci, která se skládá z přednášek odborníků a následně z praktických cvičení a dialogů ve skupinkách nad danými tématy. Tyto kurzy jsou například v pražské arcidiecézi přístupny všem, kdo se jakýmkoli způsobem podílejí na práci se snoubenci a s rodinami. Kurzu pořádaného Centrem pro rodinu při Arcibiskupství pražském, který se konal v listopadu 2010, se zúčastnilo několik manželských párů z celé české provincie, kteří se aktivně podílejí na pastorační snoubenců a rodin, také pastorační asistenti z různých komunitních center, při nichž se mladí lidé nejčastěji sdružují, a jáhni, kteří mají ve své budoucí duchovní praxi touhu zaměřit se především na rodinnou pastorační.⁵⁹

⁵⁷ Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR (říjen 2010), Praha: ČBK 2010, 14–15.

⁵⁸ Viz SMĚRNICE ČBK: op. cit., 15.

⁵⁹ Nepublikované materiály Centra pro rodinu.

Můžeme zde tedy vidět, jak velice plodná a všeobecně užitečná může být spolupráce biskupů, kněží a jáhnů na jedné straně a laiků na straně druhé. Tato pobídka koncilu ke spolupráci tedy našla velmi silné pole působnosti v oblasti příprav na manželství a péče o rodinu.

1.4 Svátostná příprava na uzavření manželství

Nikdo nikomu nemůže přikazovat, aby přijal svátost proti své vůli. Pak by totiž přijetí této svátosti bylo možné velice snadno zpochybnit. Stejně tak ani kánon 1065 nenutí katolické snoubence, aby přijali svátost biřmování ani svátost smíření a eucharistie v případě sňatku uzavíraného při mši svaté, ale vřele jim to doporučuje. Na první pohled se zdá být jasné, že křesťan aktivně žijící v katolické církvi, který chce uzavřít sňatek, přijal všechny iniciační svátosti a pravidelně přijímá Krista v eucharistii, avšak praxe je obvykle poněkud jiná.

1.4.1 Svátost biřmování

„Svátost biřmování vtiskuje trvalé znamení; jí se pokřtění, kteří pokračují v uvádění do křesťanského života, obohacují darem Ducha svatého a dokonaleji se spojují s církví; tato svátost posiluje pokřtěné a ještě více je zavazuje, aby byli slovem i skutkem svědky Kristovými a šířili a obhajovali víru.“⁶⁰

Na základě výše uvedeného můžeme o svátosti biřmování říci, že biřmování je svátost, která se uděluje pouze jednou za život, přijímající v ní dostává dar Ducha svatého a ještě více se začleňuje do Kristova těla – církve.

Církev východního ritu uděluje dodnes všechny tři iniciační svátosti (křest, biřmování, eucharistii) zároveň. V katolické církvi tomu také tak zpočátku bylo, ovšem od 4. století začalo být časové a prostorové oddělení křtu od biřmování výrazné především kvůli vnějším podmínkám. Udělovateli křtu byli totiž kněží a jáhni, ovšem pomazání olejem mohl provádět jen biskup místní církve. V době, kdy místní církve v čele s biskupem zahrnovala pouze

---

⁶⁰ CIC 1983, kán. 879.

menší obec a přilehlá místa, mohl být biskup vždy přítomen křtům a zároveň biřmovat, avšak postupem času a evangelizace již každá obec neměla svého biskupa. Ten pouze v pravidelných intervalech do jednotlivých obcí dojížděl a uděloval pomazání olejem. Zde tedy vidíme jeden z hlavních důvodů oddělení iniciačních svátostí. Toto oddělení se ještě více prohloubilo v období středověku, kdy například IV. lateránský koncil stanovil věk rozlišování na sedm let, kdy bylo možno poprvé přijmout svátost eucharistie. Skutečnost jednoty těchto tří iniciačních svátostí byla „znovuobjevena“ až na II. vatikánském koncilu. V současnosti se svátost biřmování uděluje zároveň při křtu dospělých a dětí školního věku, kdy svátosti může udělovat kněz.⁶¹ Pokud je svátost biřmování udělována osobě, která přijala křest v dětství, pak je za běžných okolností právoplatným vysluhovatelem svátosti pouze biskup.⁶²

1.4.2 Význam svátosti biřmování pro přijetí svátosti manželství

Již v okamžiku, kdy se snoubenci rozhodují pro uzavření církevního sňatku, jsou k tomu obvykle vedeni určitou vnitřní pohnutkou, touhou přijmout toho druhého a odevzdat se mu před Bohem. Je zde snaha držet se církevní formy nejen pro radost rodičů a prarodičů (to by však nebylo v pořádku a v průběhu snoubenecké přípravy by i tyto nesprávné pohnutky měly být odhaleny a vyřešeny, případně by se měl snoubencům význam sňatku v kostele ještě jednou řádně vysvětlit, pokud ani toto nepomůže, pak jim jej rozmluvit a nedat k němu doporučení), ale především pro vlastní prohloubení duchovního a církevního života samotných snoubenců.

Jak nám kodex zdůrazňuje, než katolíci vstoupí do manželství, je zapotřebí nejen jejich dospělost věková, ale i dospělost víry. Každá svátost křesťana naplňuje a svou jedinečnou milostí ho přičleňuje k Tělu Kristovu, proto je zde požadavek na přijetí všech iniciačních svátostí ještě před přijetím svátosti manželství. „Aby manželství nezůstalo jen jako vnější proces ve společenském a církevním právním postavení, ale skutečně bylo znakem a součástí smlouvy Krista s církví, musí být svátost plodná. Manželství je také důležitý ukazatel směru pro duchovní existenci dvou lidí, že nemůže být nikdy dost připravené, především co se týká svátostné roviny.“⁶³

---

⁶¹ Viz tamtéž, kán. 882.

⁶² Srov. ADAM Adolf: Liturgika – křesťanská bohoslužba a její vývoj, Praha: Vyšehrad, 2001, 175–177.

⁶³ Lüdicke 1065/1.

Dalším z důvodů, proč by katoličtí snoubenci měli před svátostí manželství přijmout i svátost biřmování, je jejich evangelizační poslání ve světě. Mají povinnost děti nejen s láskou přijmout, ale i vychovat je ve víře, být jim sami těmi nejlepšími vzory. „Manželé mají své vlastní povolání v tom, že jsou sobě navzájem a dětem svědky víry a lásky Kristovy.“⁶⁴

Velmi důležitá je také příprava na přijetí svátosti biřmování. Její podstatou je prohlubování víry a znalostí katechismu aj., ale také rozlišování povolání, pokud se jedná o přípravu pro adolescenty. Zde je možné optimálně promlouvat k mladým lidem a formovat je k jejich budoucímu povolání, oslovit je jazykem církve a nabídnout jim případné další, již specializovanější kurzy (například Školu partnerství). Dalo by se říci, že příprava na svátost biřmování je jedním z hlavních prostředků, jak oslovit mladé lidi, kteří hledají své místo v dnešním rušném světě.

Nezanedbatelnou pozici má v kánonu 1065, § 1 druhá část věty: „... jestliže je to možné bez závažné nesnáze.“

Zde narážíme na klasickou problematiku dnešních katolíků, kteří žádají o manželství. Většina z nich je pokřtěna v dětství, v prvních letech základní školy byli ještě dovedeni k prvnímu svatému přijímání a u toho už buď zůstali, nebo přestali chodit do kostela úplně.⁶⁵ „Křesťan, aby byl plně křesťanem, má přijmout svátost biřmování, avšak není to povinné, pokud by tím mělo být samotné přijetí svátosti manželství ohroženo (například pro nedostatek času).“⁶⁶ Zde se pochopitelně svátost biřmování tolik nevyžaduje. Kánon by nás však měl dovést k tomu, zda katoličtí snoubenci, kteří svátost biřmování doposud nepřijali, ji celkově přijmout chtějí nebo ne. Pokud ne, nemůžeme je nutit, ale je dobré zjistit příčiny a případné nejasnosti, které by se k této svátosti vztahovaly, objasnit. Mohlo by se tím předejít různým budoucím nástrahám, které by to konkrétní manželství sužovaly.⁶⁷

S poněkud zvláštní situací se můžeme setkat na Slovensku. Mnoho snoubenců, kteří pocházejí ze Slovenska, avšak kvůli práci žijí v Čechách, se na centrum pro rodinu obrací s prosbou o pomoc v situaci, kdy je jejich duchovní na Slovensku nechtějí oddat. Důvodem však nebývá skutečnost, že nežijí v místě, kde plánují svatbu, ani to, že zde nemohou absolvovat celou předmanželskou přípravu, ale to, že jeden z partnerů není pokřtěn. Ač na Slovensku platí

---

⁶⁴ LG 35.

⁶⁵ Bližší informace viz příloha s průzkumem.

⁶⁶ Lüdicke 1065/1.

⁶⁷ Srov. Lüdicke: op. cit., 1065/1.

kodeks a slovenská biskupská konference nevydala žádná jiná opatření, která by tuto praxi podporovala, setkáváme se s takovou problematikou poměrně často. Jedná se tedy o pastoračně velmi složitou situaci, kde nám nezbývá, než doufat ve změnu smýšlení duchovních a vytvářet podporu těm, kteří se s tímto problémem setkali.

1.4.3 Svátost pokání a svátost eucharistie

Proč mají snoubenci přijmout svátost manželství s větším prožitkem skrze svátost pokání a následné přijetí svátosti eucharistie, je-li to možné? Jde především o to, že eucharistie je památkou a zároveň zpřítomněním velikonočního tajemství, a tedy středem veškerého svátostného dění, ostatní svátosti jsou svým způsobem orientovány právě na ni, čerpají z ní svou sílu. I z tohoto důvodu se doporučuje (pokud je to možné bez komplikací) slavit svátost manželství při mši svaté, kdy se zároveň slaví i eucharistie.⁶⁸

„Nejvznešenější svátostí je nejsvětější eucharistie; v ní je sám Ježíš Kristus přítomen, obětován a přijímán jako pokrm; jí církev stále žije a roste. Eucharistická oběť je památka smrti a zmrtvýchvstání Páně; v ní stále trvá oběť kříže; je vrcholem a pramenem křesťanské bohoslužby a života; jí neprojevuje a vytváří jednota Božího lidu a dokonává utváření církve, Kristova Těla. Ostatní svátosti a veškerá apoštolátní činnost církve souvisí s nejsvětější eucharistií a jsou k ní zaměřeny.“⁶⁹

Přistoupení ke svátosti smíření před svátostí manželství se doporučuje nejen proto, aby katoličtí snoubenci mohli při svatební liturgii přijmout eucharistii, ale také proto, že se nedoporučuje přijímat svátost v stavu hříchu. „Je žádoucí, aby se budoucí novomanželé připravili na slavení svého manželství tím, že přijmou svátost pokání.“⁷⁰

Vztah muže a ženy v manželství má být paralelou ke Kristu a jeho vztahu k snoubence církvi. Tento vztah Krista a církve je naprosto čistý, obohacující a posvěcující. Takové by mělo být i nově vzniklé manželství, proto by opravdu nebylo vhodné, aby do něj vstupoval například

⁶⁸ Srov. ADAM Adolf: Liturgika – křesťanská bohoslužba a její vývoj, Praha: Vyšehrad, 2001, 149–151.

⁶⁹ CIC 1983, kán. 897.

⁷⁰ KKC, čl. 1622.

někdo s těžkým hříchem.⁷¹ Aby snoubenci plně dosáhli milosti, která je přítomna ve svátosti manželství, měli by být oni sami ve stavu posvěcující milosti Boží. V knize o svátosti manželství z roku 1927 se k dané problematice dočteme: „Snoubencům se ukládá, aby před přijetím této svátosti očistili se od svých hříchů ve svaté zpovědi a přijetím nejsvětější svátosti oltářní posílili se na nastávající důležitou cestu životem. Těžce hřeší snoubenci, kteří přijímají svátost stavu manželského, jsouce v těžkém hříchu, neboť přijímají tuto svátost nehodně a svatokrádežně. Doporučuje se proto snoubencům, aby svatou zpověď vykonali co nejdůkladněji a co nejupřímněji. Nejlépe jest, vykonají-li zpověď generální za všechna léta minulého života.“⁷²

Pokud tedy snoubenci slaví svátost manželství při mši svaté, pak přijímají eucharistii jako při běžné bohoslužbě, tedy po „Beránku Boží.“ Přijímání se může novomanželům a jejich blízkým podávat pod obojí způsobou, je však zakázáno, aby si svaté přijímání podávali snoubenci vzájemně nebo si sami brali eucharistický chléb a předávali si kalich z ruky do ruky.⁷³ Pokud je svátost manželství udělována mimo mši svatou, ale snoubenci mají zájem, aby se podávala eucharistie, pak po přímlovách za novomanžele následuje modlitba Páně a pozdravení pokoje. Oddávající přenese eucharistii z místa, kde se uchovává, na oltář, poklekne a po modlitbách ji podává přijímajícím.⁷⁴

Musíme však brát v patrnosti, aby eucharistie jako střed všech svátostí působila sjednocujícím dojmem, nikoli rozdělujícím. Proto je nanejvýš vhodné zvážit, zda v konkrétní situaci se má přijmout při svatební liturgii či nikoli.

„Eucharistický chléb tvoří z různých údů rodinného společenství jediné tělo, v kterém se viditelně zpřítomňuje univerzální jednota církve. Účast na obětovaném těle a na prolité krvi je nevyčerpatelným zdrojem misionářské a apoštolské činnosti křesťanské rodiny.“⁷⁵

---

⁷¹ Srov. ŠKURKA Emil: Manželské právo, skripta bohoslovecké fakulty, Olomouc, 14.

⁷² JAROLÍMEK Antonín: Svátost manželství, Sušice: Josef Procházka, 1927, 7.

⁷³ Srov. Arcibiskupství pražské: Sběrka právních norem Arcidiecéze pražské z let 1945–2009, Jablonec nad Nisou: Jan Macek a Pavel Kusala, 2009, 70.

⁷⁴ Srov. Svatební obřady, Kostelní Vydří: KNA, 2007, 47–48.

⁷⁵ FC 57.

2 Církevněprávní náležitosti ve světle snubního protokolu

Dříve než snoubenci společně vstoupí do manželství, musejí absolvovat řadu úředních šetření a musejí podávat a vyzvedávat mnoho žádostí o nejrůznější potvrzení. Není tomu tak pouze v případech, kdy chtějí mít pouze civilní sňatek, ale i tehdy, když chtějí uzavřít církevní manželství. Tato část pojednává o průběhu předmanželského šetření dle CIC 1983, o vyhláškách biskupské konference, které se tohoto šetření týkají, o povinnostech věřících, kteří jsou informováni o budoucím manželství, a o povinnostech toho, jenž je pověřen vykonáním předmanželského šetření. Důležitá je také část o předmanželské situaci, kdy bezprostředně hrozí nebezpečí smrti.

2.1 Kanonické šetření

Příprava na manželství, kterou snoubenci absolvují (většinou) se svým oddávajícím, musí mít nejen pastorační charakter, ale musí obsahovat také právní náležitosti. Oddávající proto musí se snoubenci sepsat takzvaný snubní protokol, který obsahuje důležité otázky na současný právní stav obou snoubenců. Zákonodárce zde primárně nepředpokládá snahu o klamání ze strany některého snoubence, spíše je zde obava z nevědomosti a neznalosti církevního práva. Jedná se především o situace, kdy jeden snoubenec nebo oba snoubenci jsou civilně rozvedeni. „Není totiž pravda, že svatba, která nebyla v kostele, před církví neplatí. V případech nejistoty a pochybností je nutno konzultovat situaci s odborníky.“⁷⁶

Toto šetření by mělo být vykonáno co nejdříve, aby bylo jasné, zda snoubenci vůbec mohou vstoupit do církevního manželství. „Odvolání možnosti církevního sňatku na poslední chvíli zpochybňuje věrohodnost církve i jejích služebníků.“⁷⁷

K tomu, aby manželství bylo platně uzavřeno, je nutný souhlas obou snoubenců, zachování formy, kterou stanoví zákon, a nesmějí být překážky, které by snoubence činily nezpůsobilými k právnímu úkonu uzavření manželství.⁷⁸

---

⁷⁶ Arcibiskupství pražské: Sbírka právních norem Arcidiecéze pražské z let 1945–2009, Jablonec nad Nisou: Jan Macek a Pavel Kusala, 2009, 96.

⁷⁷ Arcibiskupství pražské: op. cit., 179.

⁷⁸ Srov. HRDINA Antonín: Kanonické právo, Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 295.

2.1.1 Zápis k žádosti o církevní sňatek

Tento formulář obsahuje všechny podstatné a právně relevantní dotazy, které by se měly snoubencům položit a na základě jejichž odpovědí zjistit, zda mohou slavit sňatek v kostele či nikoli. Základní formulář obsahuje tři strany, jedna strana je věnována snoubenci, druhá snoubence, třetí se týká dotazování obou společně. Pokud je to nutné, jsou k dispozici přílohy, a to pro případ uzavírání smíšeného manželství, dále pro doplnění k zápisu v případě, že je některý ze snoubenců rozvedený, a pro žádost o dispenz k sňatku s nepokřtěnou osobou.

2.1.2 Dotazy pro snoubence a pro snoubenku

Pokud je to možné, měl by oddávající vyplnit snubní protokol s každým ze snoubenců odděleně. Nejde o to, že by se projednávalo něco, co by pro druhou stranu mělo zůstat v utajení, nebo jen formálně obírat snoubence o čas, ale především by se měl dbát na důraz na svobodu odpovídání. Právě při této příležitosti by totiž oddávající mohl vyzorovat, kdyby na jednoho ze snoubenců byl činěn nátlak nebo kdyby jeden druhého klamal.

Otázky si zde stručně vysvětlíme, a kde to bude nutné, zaměříme se na jejich význam. Pochopitelně jsou zde čistě administrativní dotazy (jméno, příjmení, datum narození, bydliště, státní příslušnost...), k těm není zapotřebí něco dodávat.

Náboženství – zde je nutné uvést příslušnost k církvi, nejedná se tedy o osobní víru. Dále následuje dotaz na křest a to, v které církvi byl vykonán. Zde je nutné doložit potvrzení o křtu (pokud je snoubenec pokřtěn). Kanonické bydliště – trvalým kanonickým bydlištěm je míněna farnost v místě, kde člověk pobývá alespoň pět let nebo kde má v úmyslu dlouhodobě setrvat (například tím, že zde koupí byt, dům). Přejícné kanonické bydliště je farnost v místě, kde se člověk zdržuje nejméně tři měsíce.⁷⁹ Další otázkou je současný stav snoubence. To je velice důležitá otázka, protože zde je možné zjistit předchozí manželství.

Otázky týkající se vdovce/vdovy jsou podobné těm při žádosti o osvědčení z matriky, také je nutné doložit úmrtní list. Podstatné však je, zda z předchozího manželství vzešli potomci, protože pak by se s touto skutečností muselo počítat dále do budoucna. Stejně tak i dotaz na závazky k jinému partneru nebo dětem vzešlým z dřívějších spojení má význam

---

⁷⁹ CIC 1983, kán. 105.

do budoucího manželství a oba snoubenci by s tímto závazkem a jeho možnými důsledky měli být důkladně obeznámeni (zde jde především o pastorační prohlášení se snoubenci, ne pouze právní). Dotaz, zda budoucí partner není v přímé linii příbuzný s předchozím zesnulým partnerem, je důležitý proto, že kdyby tomu tak bylo (jednalo by se třeba o dceru nebo syna zesnulé manželky/manžela), vznikla by dle kánonu 1092 zneplatňující překážka manželství.⁸⁰

Otázky týkající se dobrovolnosti výběru partnera a slibu manželství ještě jiné osobě mají prokázat, zda jsou úmysly snoubenců opravdu čisté a zda do jejich vztahu nezasahuje někdo třetí (ten, kdo někoho nutí ke sňatku, nemusí být nutně druhý snoubenec, může to být například rodič...). Na tomto místě by měl být oddávající velice vnímavý a každé pochybnosti včas vyslovit a vyvrátit, pokud je to možné.

Společné otázky pro snoubence se týkají jejich vědomosti o nerozlučitelnosti a povaze církevního sňatku, jejich vůle přijmout potomky. Na tyto dotazy by oba měli opovědět ANO. Další dotaz se týká pokrevního příbuzenství. Zde by bylo lépe, aby snoubenci příbuzní nebyli, avšak od třetího stupně boční linie je možná dispensovatelnost.⁸¹ Zda některý ze snoubenců nebo oba nezavinili smrt předchozího partnera, je významná otázka, přesto je v současnosti velice nepravděpodobné, že by se oddávajícímu dostalo kladné odpovědi. Avšak v případě, že by tomu tak bylo a jednalo by se o velikého kajícíka, existuje možnost dispenze Apoštolského stolce.⁸²

Poslední otázky se týkají příjmení manželů, které budou po uzavření sňatku užívat, příjmení jejich dětí a příštího společného bydliště. Pochopitelně musí být uvedeno, kdy a kde chtějí církevní sňatek uzavřít, a také zda tomu bude při mši nebo nikoli.

Celý dokument je potvrzen přísahou a podpisem obou snoubenců a duchovního správce.

V případě smíšeného manželství je třeba vyplnit dokument pro katolickou stranu, která v něm prohlašuje, že se pokusí setrvat v katolické víře, vychovávat v ní děti a že bude respektovat vyznání nekatolické strany. Nekatolická strana podpisem stvrzuje, že s výše zmíněným byla obeznámena.

---

⁸⁰ Více v bodě 2.2.6.4 Veřejná počestnost.

⁸¹ Srov. HRDINA Antonín: Kanonické právo, Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 302.

⁸² Srov. NĚMEC Damián: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo, Praha: Krystal OP a Kostelní Vydří: KNA, 2006, 66.

Zároveň jsou zde uvedena fakta pro mnoho snoubenců důležitá. Například udělení dovolení a dispense, povolení snoubenců k sňatku v jiné než jejich farnosti, pokud o to mají zájem, delegace (propuštění) kněze k asistenci tohoto sňatku v jiné farnosti. V protokolu jsou zaznamenány ohlášky (případná dispenz od nich) a po svatbě se tento záznam ještě doplní o místo a čas sňatku, zapsání do matriky oddaných a zaslání „Ne temere“ do farnosti křtu snoubenců.

U rozvedených je nutné vyplnit ještě další doplněk k zápisu. V případě každého předchozího sňatku je nutné sepsat samostatný protokol. Je tedy nutné zjistit, kolikrát již snoubenec vstoupil do manželství, pokud to bylo pouze civilní formou, zda toto manželství nebylo někdy konvalidováno nebo sanováno. Důležitou informací také je, zda předchozí partner byl či nebyl pokřtěn. Následuje zjišťování stavu předchozího partnera v době civilního sňatku (zda již byl pokřtěn, zda předtím žil v manželství, které zaniklo buď rozvodem, nebo smrtí), a jsou-li z tohoto manželství děti nebo jiné závazky, zda je partner dostatečně plní. Stejně jako v protokolu žadatele, který je ovdovělý, je i zde nutný dotaz na případné příbuzenství či problém veřejné počestnosti.⁸³

2.1.3 Žádost o dispenz k sňatku s nepokřtěnou osobou⁸⁴/dovolení smíšeného manželství⁸⁵

Tato žádost se podává na biskupství, zvolenou žádost o dispenz či dovolení ke sňatku snoubenci důkladně vyplní s oddávajícím. Opět jsou zde dotazy na jméno, příjmení, kanonické bydliště, vyznání (doložené případným potvrzením o křtu) a stav. Součástí je také dotaz na případné uzavření předchozího nekatolického sňatku a na datum plánovaného církevního sňatku.⁸⁶

„Důvodem žádosti je rozhodná vůle uzavřít toto manželství. Snoubenci jsou ochotni plnit požadované podmínky a dávají naději na vytvoření dobrého a stabilního manželství.“⁸⁷

---

⁸³ Viz CIC 1983, kán. 1093.

⁸⁴ Více tamtéž, kán. 1086.

⁸⁵ Více tamtéž, kán. 1124.

⁸⁶ Srov. Arcibiskupství pražské: Sběrka právních norem Arcidiecéze pražské z let 1945–2009, Jablonec nad Nisou: Jan Macek a Pavel Kusala, 2009, 360–365.

⁸⁷ Arcibiskupství pražské: op. cit., 365.

2.2 Manželské ohlášky

Biskupská konference je kodexem zavázána k tomu, aby sama vydala vhodné předpisy o zjišťování u snoubenců na svém území. Doporučuje se tyto prostředky přizpůsobit místním zvyklostem, stejně tak i ohlášky a další zjišťovací prostředky. Oproti starému kodexu je toto veliká změna, protože kodex z roku 1917 zavazoval k vydávání těchto předpisů ordináře.⁸⁸

Formuláře, ve kterých se pojednává o vůli snoubenců vstoupit do manželství a o možných překážkách jejich sňatku, by měly být obměňovány dle aktuálních právních předpisů.

O významu snubního protokolu pojednával předchozí kánon, proto bychom se zde zaměřili především na místa, která se musí brát zvlášť v patrnosti.

2.2.1 Administrace sňatku

Stejně jako na úřadě, i faráři, který bude sepisovat snubní protokol, musejí snoubenci doložit důležité doklady.

2.2.2 Osvědčení z matričního úřadu

Osvědčení z matričního úřadu, které předkládají snoubenci oddávajícímu, nesmí být starší než tři měsíce a dosvědčuje, že snoubenci splnili všechny požadavky zákona pro uzavření platného manželství.⁸⁹ Pokud mají snoubenci dle svého trvalého bydliště dva různé matriční úřady, mohou si vybrat jeden z nich, na němž osvědčení vyřídí. K žádosti musejí předložit následující doklady: rodný list, doklad o státním občanství, potvrzení o místě trvalého/přechodného pobytu a rodinného stavu (tyto doklady včetně občanství nahrazuje platný občanský průkaz). Dalšími nutnými doklady, pokud se to některého ze snoubenců týká, jsou úmrtí list předchozího manžela, pravomocné soudní rozhodnutí o rozvodu, a v případě, že chce sňatek uzavřít osoba nezletilá nebo osoba s duševní poruchou, pak je nutné předložit povolení od soudu k uzavření manželství.⁹⁰

---

⁸⁸ Srov. ŠKURKA Emil: Manželské právo, skripta bohoslovecké fakulty, Olomouc, 15.

⁸⁹ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, § 4b odst. 2.

⁹⁰ Srov. HRUŠÁKOVÁ Milana: Sňatek a paragrafy, Praha: Computer Press, 2000, 18–19.

2.2.3 Potvrzení o křtu

Toto potvrzení předkládají všichni pokřtění, kteří chtějí přijmout svátost manželství. Pokud budou oddáni v jiné farnosti, než ve které byli pokřtění, je nutné vyžádat si potvrzení o křtu od faráře místa křtu. Toto potvrzení nesmí být v české provincii starší než tři měsíce (například v Německu je tato doba šest měsíců).

Potvrzení o křtu slouží také jako doklad o rodinném stavu člověka, o tom, že není nositelem žádného stupně svěcení nebo doživotních řeholních slibů. V případě nekatolických křesťanů slouží křestní list jako důkaz samotného křtu. Co se týká jejich rodinného stavu, není možné jej z potvrzení o křtu zjistit, protože nekatolické církevní úřady tato data nezanášejí do matrik pokřtěných. Zde je tedy třeba potvrzení od stávajícího duchovního a samozřejmě je směrodatné prohlášení úřadu.⁹¹ Například v Německu, pokud si chce katolík vzít nekatolíka, může si oddávající katolický duchovní vyžádat od generálního vikáře *nihil obstat*.⁹²

Nežádka se však objevuje problém, že snoubenec, i když tvrdí, že je pokřtěn, není veden v matrice pokřtěných. Zde je pak nutné důkladné zkoumání, a pokud ani to nepřinese kladný výsledek (například pouhé přehlédnutí v matriční knize nebo omyl v datu křtu), pak je nutné najít důvěryhodného svědka, který byl toho křtu přítomen a dosvědčí ho. Pokud ani toto není možné, pak v případě, že byl snoubenec pokřtěn jako dospělý, postačí jeho přísaha.⁹³

V dalším případě je možné přihlídnout i k tomu, že dotyčný vyrůstal v křesťanském prostředí a pravidelně chodil ke svátostem. Ve složitějších případech je pochopitelně nutné řešit danou situaci s místním ordinářem.⁹⁴

2.2.4 Potvrzení o úmrtí manžela

V případě, že jeden ze snoubenců je ovdovělý, je nutné, aby stejně jako na matričním úřadě předložil úmrtní list manžela. Tato informace je sice uvedena už v matričním osvědčení, přesto je nutné tento dokument předložit i faráři, který sepisuje snubní protokol.

---

⁹¹ Srov. PRADER Josef: *Das kirchliche Eherecht in der seelsorglichen Praxis*, Bozen: Athesia 1983, 68–69.

⁹² Srov. Lüdicke 1067/3.

⁹³ Viz CIC 1983, kán. 875.

⁹⁴ Srov. POLÁŠEK František: *Církevní manželství podle kanonického práva*, Praha: Česká katolická charita, 1990, 29.

2.2.5 Rozvodový rozsudek, rozsudek o neplatnosti církevního manželství, rozhodnutí o zrušení manželství

Pokud některý ze snoubenců již v manželství žil a toto manželství neskončilo úmrtím druhého manžela, je nutné, aby předložil v nadpisu uvedené dokumenty. Zvláště problematika rozvedených, kteří chtějí znovu uzavřít sňatek, je dnes v církvi velice ožehavým tématem. „Civilně rozvedení katolíci mohou vstoupit do církevního sňatku jen tehdy, pokud je jisté, že církevní sňatek nebyl uskutečněn a podle kanonických předpisů nebyl dispensován (kán. 1127), nebo pokud nebyl civilní souhlas k manželství zplatněn v základu (kán. 1161). Pokud je civilně rozveden nekatolický křesťan s nepokřtěným, pak kvůli tomuto rozvodu nemůže být nové církevní manželství s katolíkem platné, nenásleduje-li prohlášení o neplatnosti nebo zrušení dřívějšího sňatku dle podmínek kanonického práva.“⁹⁵

V případě prohlášení předchozího manželství některého ze snoubenců za neplatné se musí provést kontrola, zda byly církevními soudy vydány dva shodné rozsudky v téže věci, které toto předchozí manželství prohlásily za neplatné. Tento rozsudek může obsahovat i zákaz uzavření dalšího manželství, zde je pak nutná konzultace s ordinářem, případná žádost o dispenz.⁹⁶

2.2.6 Významné faktory při zjišťování

Oproti CIC 1917 můžeme nalézt významný posun v některých zjišťovacích otázkách. Důležité informace, na které by se zjišťovatel měl ptát, jsou:

- Impotence
- Různosti náboženství
- Zabití předchozího manžela
- Veřejná počestnost
- Příbuzenství a švagrovství

⁹⁵ PRADER Josef: Das kirchliche Eherecht in der seelsorglichen Praxis, Bozen: Athesia, 1983, 69–70.

⁹⁶ Srov. Arcibiskupství pražské: Sběrka právních norem Arcidiecéze pražské z let 1945–2009, Jablonec nad Nisou: Jan Macek a Pavel Kusala, 2009, 179.

2.2.6.1 Impotence (překážka tělesné neschopnosti)

Je třeba rozlišovat:

- Neschopnost pokusit se zplodit potomka, neschopnost k souloži (*impotentia coeundi*)
- Neschopnost zplodit potomka, neplodnost (*sterilitas generaci*)

Impotencí je první případ, kdy se jedná o neschopnost k souloži. Jako taková je impotence překážkou v případě, že se jedná o skutečnost trvalou (není léčitelná, nedá se předpokládat, že v průběhu času sama pomine), předcházející vzniku uzavření manželství. Tato skutečnost musí být vždy jistá. Jsou-li pochybnosti, pak právo upřednostňuje platnost manželství.⁹⁷

2.2.6.2 Různost náboženství

Dnes již dávno neplatí, že by manželství katolíka a nepokřtěného či pokřtěného v jiné církvi byla vzácná výjimka. Kánon 1086 nám vysvětluje, že manželství mezi katolíkem a nepokřtěným nemůže být platné, pokud nejsou splněny podmínky tohoto sňatku a není udělena dispenz místního ordináře. Tyto podmínky, ke kterým se katolická strana zavazuje, jsou dvě, totiž že se katolická strana bude snažit chránit odpadu od víry a že přislíbí snahu o křest a výchovu dětí v katolické církvi. Nekatolický snoubenec musí být o těchto příslibech katolického snoubence včas informován.⁹⁸

Dle kánonu 1086 § 1 bychom mohli usuzovat, že zákonodárce není nakloněn manželství mezi katolíkem a nepokřtěným. Avšak již z kánonu 1086 § 2 se dozvídáme o možné dispensovatelnosti. Hlavním úmyslem zákonodárce zde není nepovolení sňatku, ale ochrana katolických snoubenců, kteří si mají být dobře vědomi všech obtíží, které po sňatku s nepokřtěným partnerem mohou nastat.⁹⁹ Jinak je tomu v případě smíšených manželství, která však mnohdy narážejí na větší úskalí než manželství s nepokřtěným.

„V každém manželství je prvořadou starostí církve podpořit sílu a stabilitu nerozlučitelného manželského svazku a rodinného života, který z něho vychází. Dokonalé jednoty osob

---

⁹⁷ Srov. NĚMEC Damián: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo, Praha: Krystal OP a Kostelní Vydří: KNA, 2006, 50–51.

⁹⁸ Srov. CIC 1983, kán. 1125.

⁹⁹ Srov. NĚMEC: op. cit., 54.

a plného sdílení života, zakládajících manželský stav, lze snáze dosáhnout, náležitě-li oba partneři ke stejnému společenství víry. Navíc praktická zkušenost a pozorování získaná v různých dialozích mezi představiteli církví a církevních společenství naznačují, že smíšená manželství často komplikují zachování křesťanské víry a přesvědčení i soulad rodinného života samotným manželům i dětem, které se z nich narodí. Z těchto důvodů je třeba doporučit sňatky především mezi osobami z téhož církevního společenství, a také k nim povzbuzovat. Vzhledem k rostoucímu počtu smíšených manželství v mnoha částech světa však církev zahrnuje do své pastorační péče i páry, které se připravují vstoupit či již vstoupily do takovýchto manželství.¹⁰⁰

2.2.6.3 Zabití předchozího manžela

„Kdo za účelem uzavření manželství s určitou osobou přivodí smrt jejímu manželovi nebo vlastnímu manželovi, uzavírá toto manželství neplatně. Rovněž neplatně uzavírají mezi sebou manželství ti, kdo fyzickou nebo mravní součinností přivodili smrt manžela.“¹⁰¹ V případě této překážky není podstatné, zda usmrcení provede dotyčný sám nebo si někoho na provedení zločinu najme. Ovšem i zde je právo na straně snoubence, a proto pokud projeví řádnou lítost a pokusí se o vlastní nápravu, je možné v mimořádných případech udělení dispenze. Udělovatelem je pouze Apoštolský stolec.¹⁰²

2.2.6.4 Veřejná počestnost (kvazišvagrovství)

Tato dispenzovatelná překážka vzniká dvěma způsoby: buď z kanonicky neplatného manželství po začátku společného života, nebo z veřejně dokazatelného konkubinátu. Tato překážka existuje jen v 1. stupni přímé linie vzestupné i sestupné (například žije-li muž se ženou, nemůže si vzít ani její dceru, ani její matku).¹⁰³

---

¹⁰⁰ Papežská rada pro jednotu křesťanů: Direktář k provádění ekumenických principů a norem (25. 3. 1993), Praha: ČBK, 1994. č. 144–145.

¹⁰¹ CIC 1983, kán. 1090.

¹⁰² Srov. NĚMEC Damián: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo, Praha: Krystal OP a Kostelní Vydří: KNA, 2006, 66.

¹⁰³ Srov. NĚMEC: op. cit., 76.

2.2.6.5 Příbuzenství a švagrovství

Příbuzenství v přímé linii je naprosto nedispensovatelné. Příbuzenství v boční linii je manželskou překážkou až do čtvrtého stupně, od třetího stupně je možnost dispensovatelnosti (třetí stupeň – teta a synovec, strýc a neteř; čtvrtý stupeň – bratranec a sestřenice).

Vztah švagrovství vzniká mezi manželem a příbuznými druhého manžela. Linie a stupeň se počítají stejně jako v příbuzenství, ovšem švagrovství je jako manželská překážka dispensovatelné v kterémkoli stupni.¹⁰⁴

2.2.7 Nedostatky manželského souhlasu, především užívání vůle a rozumu

Co se týká zjišťování nedostatku vůle, je to jeden z vůbec nejproblematičtějších úkonů celého šetření. Nikdy to není možné zjistit stoprocentně, pokud ovšem již neexistuje lékařská zpráva o duševní nemoci nebo církevní zpráva, že nemoc již byla důvodem pro zrušení předchozího manželství. „Duchovní správce nechť dbá na rozličné duševní nemoci nebo obtížné psychické anomálie vedoucí k neschopnosti uzavření sňatku. Otázka zkoumající fyzické a duševní zdraví je zde základem, když jde o zdraví potomků – největšího dobra manželství.“¹⁰⁵

Kánon 1095 nám jasně říká, že nezpůsobilí pro uzavření manželství jsou ti, kdo nemají dostatečné užívání rozumu, kdo mají závažnou poruchu soudnosti co do podstatných práv a povinností manželských, které mají převzít a předávat, a ti, kdo z psychických důvodů nejsou schopni převzít podstatné manželské povinnosti.¹⁰⁶ Tento kánon by sám o sobě stačil na odbornou práci, a není proto nutné ho na tomto místě podrobně rozebírat. Protože však právě projevy některých nedostatků, o nichž pojednává, se dají vyzorovat již při vzájemném poznávání se (mezi dvěma snoubenci) i při přípravě na manželství, je důležité zde stručně představit jeho body.

Nedostatečné užívání rozumu neboli amence je dlouhodobá až trvalá neschopnost uzavřít manželství, i když v případě psychických onemocnění mohou nastat světlé chvíle (ty mohou trvat i léta, nemoc se může různě vyvíjet, objevovat se minimálně). Nedostatečné užívání rozumu může být také dočasnou poruchou (delirium, působení toxických návykových látek,

¹⁰⁴ Srov. HRDINA Antonín: Kanonické právo, Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 302.

¹⁰⁵ PRADER Josef: Das kirchliche Eherecht in der seelsorglichen Praxis, Bozen: Athesia, 1983, 70.

¹⁰⁶ CIC 1983, kán. 1095.

šok atd.), nejen psychickou nemocí. Posouzení závažnosti přísluší církevnímu soudu a jeho znalcům.

Závažná porucha soudnosti je velice komplikovaný pojem, kterým se důkladně zabývají znalci církevního soudu, protože právě z tohoto důvodu jsou dnešní manželství často prohlašována za neplatná. Jedná se tedy o nedostatek praktického úsudku v oblasti manželství (psychická nezralost, špatné sociální chápání), o závažnou citovou nezralost, nezvládnuté psychické poruchy a různé neurózy, v nejhorším případě dokonce poruchy osobnosti.

Jako psychické příčiny **neschopnosti převzetí manželských povinností** jsou uváděny nejčastěji homosexualita a bisexualita, různé sexuální anomálie, návykové závislosti a afektivní poruchy (např. neschopnost komunikace s druhými, frigidita, narcismus).¹⁰⁷

Bohužel ty nejzávažnější obtíže bývají jen těžko odhalitelné po několika společných sezeních, proto je velice důležité, aby si připravující všiml opravdu každé nezvyklé odchylky a buď na ni upozornil, nebo ji patřičně prověřil a eventuálně odkázal na odbornou pomoc. Pokud by i přesto snoubenci jevíli zájem o uzavření sňatku, připravující by měl vše důkladně prokonzultovat s místním ordinářem.

Novým zavedením nedostatku vůle do kodexu je takzvané úmyslné klamání čili podvod (kán. 1098). Manželství, kdy je jeden z partnerů oklamán za účelem dosažení souhlasu, je uzavíráno neplatně. Opět je veliký problém něco takového prokázat, proto se doporučuje pečlivá příprava na manželství, při níž by mohl oddávající odhalit případné nedostatky vůle. Nabude-li dojmu, že je jeden z partnerů klamán, má za povinnost od klamaného zjistit více informací. Je to nutné i za předpokladu, že by to ohrozilo samotné uzavření manželství.¹⁰⁸

2.2.8 Ohlášky

V CIC 1983 jsou ohlášky zmiňovány pouze v kánonu 1067 a je ponecháno v pravomoci biskupské konference, jak přesně budou vypadat. CIC 1917 byl, co se týká ohlášek, mnohem

---

¹⁰⁷ Srov. NĚMEC Damián: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo, Praha: Krystal OP a Kostelní Vydří: KNA, 2006, 106–112.

¹⁰⁸ Lüdicke 1067/2.

konkrétnější: „Ohlášky, ať jsou pravidelně tři neděle nebo tři po sobě jdoucí svátky konány při mši svaté, nebo na jiných pobožnostech, kde se shromažďuje mnoho lidí...“¹⁰⁹

Forma ohlášek

Ohlášky o budoucím uzavření manželství by měly být zveřejňovány buď formou ústního oznámení kněze, nebo by měly být oznámeny na vývěsce kostela. Měla by v nich být uvedena jména obou snoubenců, místo a čas jejich sňatku.

Místo ohlášek

Ohlášky se mají konat v místě kanonického bydliště snoubenců. Pokud snoubenci bydlí ve filiální farnosti, mají se ohlášky konat i tam. Je-li kostel, v němž se bude manželství uzavírat, jiný než farní jednoho ze snoubenců, mají se ohlášky konat i zde.¹¹⁰

Čas ohlášek

Dle vyhlášení České biskupské konference¹¹¹ se mají ohlášky konat jedenkrát ústně, a to čtrnáct dní před svatbou, nebo písemně na vývěsce. Ústní ohlášky by se měly konat při hlavní mši svaté.¹¹²

Dispens od ohlášek

„Duchovní může udělit dispens od ohlášek, pokud má k tomu správný důvod a pokud neexistují pochybnosti týkající se případných překážek manželství. Tato dispens musí být uvedena ve snubním protokolu.“¹¹³

Smyslem ohlášek je nejen oznámení chystané svatby širší veřejnosti, ale právní zjišťování možných překážek manželství, pokud by někdo z farníků o něčem takovém věděl. Také forma samotných ohlášek může být jiná v každé diecézi.

---

¹⁰⁹ CIC 1917, kán. 1027.

¹¹⁰ Srov. Lüdicke 1067/2, 3.

¹¹¹ Toto nařízení vyhlásila ČBK 27. 1. 1993.

¹¹² Viz NĚMEC Damián: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo, Praha: Krystal OP a Kostelní Vydří: KNA, 2006, 36.

¹¹³ Lüdicke 1067/3.

2.3 Periculum mortis

Nebezpečí smrti kteréhokoli ze snoubenců samo o sobě ruší veškerá složitá předmanželská šetření. Postačí zde místopřísežné prohlášení, že snoubenci jsou pokřtěni a že jejich sňatku nebrání žádná překážka.¹¹⁴ Nikde se neuvádí, že by toto prohlášení mělo mít ještě jiné svědky než snoubence a oddávajícího, ale obecně by to bylo lepší. Stejně tak se nevyžaduje, aby prohlášení bylo dáno písemně, avšak pro průkaznost na veřejnosti by pro oddávajícího bylo vhodnější, aby měl alespoň nějaký písemný doklad svého konání. V kodexu nejsou specifikovány ani příčiny, kvůli kterým hrozí smrt. Obecně to tedy mohou být různé závažné nehody, vážné nemoci, budoucí složitý lékařský zákrok nebo následky války, které ohrožují na životě.¹¹⁵ K uzavření manželství v nebezpečí hrozící smrti se vztahují ještě další kánony, které zde zmíníme. Ukážeme si, jak je v nich rozvinuta problematika, kterou řeší kánon 1068.

2.3.1 Hrozící smrt

Ačkoli se nám tento pojem může zdát jasný, je nutné podat k němu alespoň krátkou definici, abychom mohli blíže pochopit jeho podstatu. V teologii jsou užívány dva výrazy – *articulus mortis* a *periculum mortis*. První znamená fakt samotného umírání, druhý znamená nebezpečí hrozící smrti (již zmiňované těžké lékařské zákroky, situace za války před blížící se bitvou aj.). Ve všech kánonech, které zde uvedeme, je myšlena a také použita druhá varianta „*in periculo mortis*.“¹¹⁶

„§ 1. V nebezpečí smrti může místní ordinář udělit dispenz jak od formy uzavření manželství, tak od každé překážky práva církevního, ať veřejné nebo tajné, a to svým podřízeným kdekoli pobývajícím a všem pobývajícím na jeho vlastním území; nesmí však dispensovat od překážky vzniklé z kněžského svěcení.

§ 2. Za stejných okolností jako v § 1, ale pouze v případech, kdy se nelze obrátit na místního ordinář, má totéž oprávnění dispensovat jak farář, tak řádně zmocněný posvátný služebník, tak kněz nebo jáhen, který oddává dle kán. 1116 § 2...“¹¹⁷

---

¹¹⁴ Srov. CIC 1983, kán. 1068.

¹¹⁵ Srov. Lüdicke 1068/1.

¹¹⁶ Viz NĚMEC Damián: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo, Praha: Krystal OP a Kostelní Vydří: KNA, 2006, 137.

¹¹⁷ CIC 1983, kán. 1079.

Naléhavost nebezpečí je chápána především v morálním smyslu. Dispenz je možno udělit i pro více případů, které se buď sbíhají v jedné osobě, nebo se dotýkají jednoho manželství. Osoba, která potřebuje dispenz, nemusí být nutně tou, jíž hrozí smrt.¹¹⁸ Z kánonu se také dozvídáme, že oddávajícím a tím, kdo uděluje dispenz v této vážné situaci, může být farář, kněz nebo jáhen.

2.3.2 „Krajní nouze“

„§ 1. Jestliže oddávající, příslušný podle norem práva, buď není, nebo je možné se na něho obrátit jen se závažnou nesnází, mohou ti, kdo opravdu chtějí uzavřít manželství, uzavřít je platně a dovoleně pouze před svědky, a to:

1° v nebezpečí smrti;

2° mimo nebezpečí smrti, pokud se rozumně předvídá, že tato situace potrvá déle než jeden měsíc.

§ 2. V obou případech, jestliže je dosažitelný jiný kněz nebo jáhen, který může být přítomen, musí být zavolán a spolu se svědky být přítomen uzavření manželství, při zachování platnosti manželství před pouhými svědky.“

Kánon tedy rozšířil možnost uzavření sňatku platně a dovoleně ve velice komplikovaných situacích i pouze před svědky. Je nutné, aby svědci byli alespoň dva a aby byli schopni podat informaci o uzavření manželství duchovnímu správci daného území.¹¹⁹

2.3.3 Uzavírání manželství v případě hrozící smrti podle státního práva

„Je-li život toho, kdo chce uzavřít manželství přímo ohrožen, není třeba předložit doklady jinak k uzavření manželství potřebné. I v takovém případě však snoubenci musí prohlásit, že jim nejsou známy okolnosti, které by uzavření manželství vylučovaly.“¹²⁰

---

¹¹⁸ ŠKURKA Emil: Manželské právo, skripta bohoslovecké fakulty, Olomouc, 26.

¹¹⁹ Srov. tamtéž, 90–91.

¹²⁰ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, § 7 odst. 1.

Dle platných zákonů České republiky je možné uzavřít sňatek v ohrožení života na kterémkoli místě v zemi, kde je obecní úřad, a za přítomnosti buď starosty, nebo alespoň zastupitele. Dále je nutná přítomnost dvou svědků. Ani zákony přímo nespecifikují bezprostřední ohrožení života, proto se stejně jako v případě kanonického práva počítá s událostmi jako hrozící bitva, vážná diagnóza atd. Je dobré podotknout, že toto ohrožení neznamená, že snoubenec ihned po uzavření sňatku zemře, ale na základě doložených faktů lze předpokládat, že při dodržení běžného předsvatebního řízení a zjišťování by se dotyčný sňatek nejspíš nedožil.

Důvody, proč by lidé měli uzavřít sňatek, i když nemají velkou naději si sami užít manželského života, jsou především dědictví, legitimní otcovství v případě očekávaného potomka, zachování dobrého jména.¹²¹

2.4 Povinnosti věřících

O ohláškách jsme se zmiňovali již dříve, jednalo se však především o jejich formu, kterou předepisuje biskupská konference. Zde se musíme zmínit o jejich praktickém účelu. Většina z nás zná manželské ohlášky nejspíš z ohlašování na konci mše svaté, po kterém následuje svátostné požehnání, případně z informační tabule, kterou v předsíni kostela všichni čteme. Mohli bychom si myslet, že svatba, která se někdy v příštích dnech uskuteční, je v ohlašování zmiňována především proto, že se koná v našem kostele, neboť se přece zároveň s informacemi o plánované svatbě dozvídáme i o dalších akcích, které se v příštích dnech budou konat. Částečně tomu tak je, ale nejedná se o hlavní důvod.

Při sepisování snubního protokolu mají především snoubenci povinnost sdělit všechny překážky. Ovšem mohou nastat okamžiky, kdy se tak nestane, a proto je nutné obrátit se i na ostatní věřící, kteří snoubence znají. „Tato povinnost platí pro všechny, ale především pro věřící, kteří jsou ve farnosti, kde se ohlášky konají. Jejich aktivní spolupráce je podmínka k tomu, že ohlášky mají smysl.“¹²²

Mohlo by se nám zdát, že tato povinnost nás vede k „udavačství“. Ale pokud se nad výzvou CIC 1983 více zamyslíme, uvědomíme si, že po nás nikdo nechce udání v náš vlastní

---

¹²¹ Srov. HRUŠÁKOVÁ Milana: Sňatek a paragrafy, Praha: Computer Press, 2000, 52–53.

¹²² Lüdicke 1069/1.

prospěch, ale o pomoc při hrozícím znehodnocení svátosti manželství či dalším případném zlu.

Tato povinnost je závazná pro všechny věřící bez rozdílu a v jakémkoli případě, včetně toho, když například existuje jediná osoba, která o překážce ví, ale nemá pro ni důkazy, nebo když je udělena dispenz od ohlášek.

Výjimku, kdy tato povinnost přestává platit, tvoří lidé, v rámci jejichž profese/funkce je nutné zachovávat tajemství. Jedná se především o zpovědníky, lékaře a právníky, avšak jen v případě, že se o překážce dozvedí na základě své funkce. Pokud by se o ní dozvěděli odjinud (například přátelský rozhovor, osobní zainteresování do situace aj.), platí pro ně povinnost jako pro všechny ostatní věřící.¹²³

Z filmů je nám všem velice dobře známá věta, kterou v různých obměnách pronáší oddávající: „Zná-li někdo důvod, proč by tito dva neměli vstoupit do svazku manželského, ať promluví teď, nebo ať mlčí navěky.“ A ve filmu pak často následuje nějaká námitka ze strany svatebčanů. Ovšem v životě je tomu jinak. Jaké jsou tedy překážky, o kterých víme a měli bychom o nich oddávajícího informovat?

Jedná se především o nedostatečné chápání manželství, které nám může projevit jeden ze snoubenců v přátelském rozhovoru. Je nutné důkladně rozlišit, nakolik je to myšleno vážně. S tímto rozlišováním, pokud by bylo obtížné, nám může pomoci například oddávající nebo mu naše sdělení může napomoci při důkladnějším předsvatebním šetření.

Existují také situace, o nichž můžeme vědět, ale netušíme, zda o nich jsou informováni oba snoubenci i oddávající. Jedná se především o povinnosti jednoho ze snoubenců k bývalému partnerovi nebo k dětem, které vzešly z předchozího vztahu snoubence. Zde je na místě informovat duchovního, který nám sdělí, zda je s danou situací obeznámen či nikoli.¹²⁴

---

¹²³ Srov. ŠKURKA Emil: Manželské právo, skripta bohoslovecké fakulty, Olomouc, 16– 17.

¹²⁴ Srov. Lüdicke 1069/1.

2.5 Povinnost o sdělení výsledků snubního šetření oddávajícím

Není tomu tak dávno, kdy bylo samozřejmostí, že se svatba konala v kostele nevěsty (případně ženicha) a oddávajícím byl farář tohoto kostela. Byla to doba, kdy se lidé, a praktikující katolíci především, lépe znali, mnohé o sobě věděli, a ohlášky byly tedy více formalitou, zato však slavnostnějším aktem pro snoubence.

V dnešní době je tomu jinak. Stále rostoucí urbanizace spojená s anonymitou měst činí anonymními i lidi, kteří vedle sebe usedají v kostelních lavicích. A také mnoho z těchto lidí, kteří se do měst přistěhovali, ale na venkově mají rodiny, chce mít často svatbu tam, odkud přišli, i když do tamějšího kostela třeba už několik let nechodí, nebo neznají kněze farnosti, do níž spadají kanonickým bydlištěm, ale mají jiného známého kněze, který by je mohl a chtěl oddat. Tyto a mnohé další situace kodex připouští a počítá s nimi. Na prvním místě je samozřejmě doporučován sňatek v domovské farnosti a s farářem toho místa, avšak církev se snaží vyjít vstříc ve prospěch věřících a povoluje sňatek kdekoli na důstojném místě, především v kostele, pokud to je možné, a s oddávajícím dle výběru snoubenců.

V současnosti se můžeme velice často setkat s případy, kdy oba snoubenci pracují ve městě, avšak svatbu chtějí mít doma na vesnici. Tato vesnice je však často velice daleko na pravidelné dojíždění, proto přípravu včetně zjišťování absolvují snoubenci u některého z kněží ve městě. O povinnosti sdělit výsledky zjišťování oddávajícím pojednává CIC 1983, kánon 1070. Neprovádí-li zjišťovací řízení ke sňatku sám příslušný farář, je nutné ho podle kánonu 1070 co nejdříve oficiálně informovat o tom, k jakému výsledku se při šetření došlo. Běžně bývá farář, který provádí církevně-úřední přípravu, zároveň i farářem místa, kde se svatba uzavírá. Snoubencům se obvykle poskytuje možnost vybrat si, ve které farnosti budou mít svatbu, případně mají možnost i výběru úplně jiného místa na základě svých osobních důvodů. Proto nemusí být farář odpovědný za přípravu totožný s tím, kdo bude oddávajícím. Farář, který provádí šetření, musí informovat faráře místa, kde se bude svatba konat, a to i v případě, že oddávajícím bude zcela jiný duchovní. I ten musí znát výsledky zjišťovacího řízení.¹²⁵

---

¹²⁵ Srov. ZAPP Hartmut: Das Kanonische Eherecht, Freiburg im Breisgau: Rombach Wissenschaft, 1988, 88.

„V některých oblastech existuje předpis, že příslušný snubní protokol zůstává u faráře, který vykonal u snoubenců šetření; v takovém případě je pak oddávajícímu zaslán propouštějící list. Tyto vyhlášky jsou v kompetenci místní biskupské konference.“¹²⁶

V případě naší provincie existuje tradice, aby snubní protokol sepisoval se snoubenci jejich oddávající (i kdyby samotnou přípravu absolvovali jinde). Tento snubní protokol se zachovává v místě, kde byli snoubenci oddáni a kde je vedena matrika sňatků, i když to není farnost jejich oddávajícího.

V této části je také důležité objasnit pojmy *licence* a *delegace*. Dříve se jich užívalo minimálně, v dnešní době mnoho oddávajících alespoň jeden z nich potřebuje. Nezřídka pak nastávají situace, kdy oddávající potřebuje i licenci i delegaci.

„Koná-li se sňatek jinde než ve farnosti jednoho ze snoubenců, potřebuje oddávající dovolení, tj. licenci vlastního faráře snoubenců, leda by ten sám oddával; v tom případě by tento vlastní farář snoubenců potřeboval delegaci místního faráře. Místní ordinář i farář mohou uvnitř hranic svého teritoria tuto jurisdikci delegovat jiným kněžím i jáhnům.“¹²⁷

Pokud Tedy chtějí mít snoubenci svatbu mimo své farnosti s jiným oddávajícím, než je farář jednoho z nich, pak potřebují licenci. O licenci si žádá pouze ten ze snoubenců, který je pokřtěný. Uděluje mu ji kněz místa jeho kanonického bydliště. Delegace je pak výhradně záležitostí oddávajícího, který o ni žádá faráře místa, v němž chtějí mít snoubenci svatbu.

Pokud by nastal případ, že by nebyli k dispozici kněží ani jáhni, může diecézní biskup se souhlasem biskupské konference a po obdržení souhlasu Apoštolského stolce zmocnit laiky k tomu, aby vedli předsvatební šetření a následně vykonal i liturgii, při níž si snoubenci udělí svátost manželství.¹²⁸

---

¹²⁶ PRADER Josef: Das kirchliche Eherecht in der seelsorglichen Praxis, Bozen: Athesia, 1983, 72.

¹²⁷ HRDINA Antonín: Kanonické právo, Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 298.

¹²⁸ Srov. CIC 1983, kán. 1112.

3 Specifické komplikace zjištěné v předmanželském právnězjišťovacím řízení

Hlavním důvodem předmanželského šetření je včasné odhalení nedostatků a snaha o jejich odstranění, pokud je to možné. Tato část pojednává především o překážkách, jejichž odstranění je možné, potom by tedy neměly bránit platnému a dovolenému uzavření manželství. Dále pojednává o určitých specifických situacích snoubenců, na které je třeba brát ohled z pastoračního, ale i právního hlediska.

3.1 Zákazy oddávání bez povolení ordináře

„V manželství se dva jedineční lidé na celý život vzájemně zavazují, že vytvoří společenství života a lásky. Rozhodují se, že spolu vybudují něco, co bude odolávat zkoušce času. Jsou-li k této výzvě připraveni, to záleží na tom, jací jsou v tomto období svého života – na jejich stupni dospělosti, jejich vzájemném porozumění, jejich touze být otevřen jeden druhému a jejich ochotě se změnit, obětovat a odpouštět.“¹²⁹

Řadu z těchto věcí poznají snoubenci právě při důkladné přípravě, pokud se tak nestalo do té doby. Mnohé také odhalí ten, kdo je připravuje, a na případné nedostatky, které by se později mohly jevit velice závažně, je může upozornit. Snoubenci tak budou mít především vzájemnou zpětnou vazbu, ale i názor někoho třetího. Mohou však nastat okamžiky, kdy se při přípravě projeví některé nedostatky, kvůli kterým není možné bez svolení ordináře sňatek uzavřít, i kdyby byli oba snoubenci praktikující katolíci a žádnou další dispenz nepotřebovali.

V případě jakékoli manželské překážky je optimální, když se projeví co nejdříve, nejlépe ještě před začátkem přípravy nebo těsně po začátku. Z tohoto důvodu by měl být snubní protokol sepisován hned na začátku celé přípravy. Pokud má bezprostřední příprava proběhnout přibližně tři měsíce před plánovaným sňatkem, pak je skutečně nutné vyplnění snubního protokolu hned ze začátku přípravy, aby případná žádost o dispenz byla včas vyřízena.

Kodex pojednává o mnoha překážkách, které musejí být odstraněny, aby bylo manželství uzavřeno platně a dovoleně. My se zde zaměříme pouze na překážky, o kterých pojednává

---

¹²⁹ Centrum pro rodinu: Příprava na manželství, základní materiál, nepublikováno: Praha, 1995, 3.

kánon 1071. Pokud nastane některá z překážek, o nichž kánon pojednává, je důležité mít souhlas ordináře. Tento souhlas však není potřebný kvůli platnosti uzavření manželství (jako je tomu například u manželství s nepokřtěným), ale kvůli dovolenosti. V případě nouze tato povinnost odpadá. Důležitou roli zde hraje také mravní jistota, že neexistují žádné další překážky, i proto je nutné posouzení ze strany ordináře. Tyto zákazy jsou především směřovány k osobě oddávajícího, i když se v důsledku týkají samotných snoubenců.¹³⁰

3.1.1 Osoby bez trvalého nebo přechodného kanonického bydliště

Kodex se zabývá i problematikou osob, které chtějí uzavřít manželství, avšak na základě toho, že nemají stálé bydlení, nemají ani domicil nebo kvazidomicil. Pokud se podíváme na kánon 105 § 2, pak přechodné bydliště lze získat nejen tím, že v něm tři měsíce pobýváme, ale i tím, že máme v úmyslu na uvedeném místě nejméně tři měsíce setrvat.¹³¹

„Lidé bez bydliště nesmějí být bez jmenovaného oddávání. Zákaz se odůvodňuje odkazem na těžkosti při provádění předepsaných zjišťování při církevněprávním šetření před sňatkem.“¹³² Další důvod, který je problematický ne tak z právního hlediska, ale z hlediska pastoračního, je ten, že osoby, které nemají ani kvazidomicil, nejsou nijak napojeny na některou konkrétní církevní obec.¹³³

Opět bychom mohli usuzovat, že tato problematika se České republiky příliš netýká. S tím by bylo možné souhlasit, protože oba snoubenci musejí projít i řádným řízením před státem, než dostanou propuštění (povolení) k církevnímu sňatku. Ovšem uvědomme si univerzálnost kodexu a také problematiku určitých skupin.

---

¹³⁰ ZAPP Hartmut: Das Kanonische Eherecht, Freiburg im Breisgau: Rombach Wissenschaft, 1988, 88.

¹³¹ Srov. CIC 1983, kán. 102 § 2.

¹³² ZAPP: op. cit., 88.

¹³³ Sov. NĚMEC Damián: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo, Praha: Krystal OP a Kostelní Vydří: KNA, 2006, 83.

3.1.1.1 Osoby, které spadají do této kategorie

Do této kategorie bychom mylně zařadili osoby bez domova, tedy bezdomovce v běžném slova smyslu, ti se však obvykle zdržují alespoň nějakou část roku na jednom místě, proto mají kvazidomicil nebo i domicil.

Jedná se tedy o osoby, kterým jejich zaměstnání nebo těžký životní osud nedovolují dlouhodobě setrvat na jednom místě. Patří mezi ně zahraniční dělníci, jejichž doba pobytu se odvíjí od dokončení stanovené práce¹³⁴, dále vystěhovalci a emigranti. U těch bývá zvláště obtížné v krátké době zjistit jejich rodinný stav.¹³⁵ S ohledem na všechny tyto případy však musíme mít na paměti, že stále platí i kánon 1058: „Manželství mohou uzavřít všichni, kterým to právo nezakazuje.“¹³⁶

3.1.2 Nemožnost uzavření civilního sňatku

„Civilním manželstvím rozumíme manželský svazek dvou osob uzavřený před představitelem státní moci ve shodě s předpisy platícími v dotyčném státě. Takové manželství je pro občany závazné a před státem vzhledem k občanským účinkům jediné platné.“¹³⁷

V případě církevního práva, které se týká uzavírání manželství, se setkáváme častěji s případy snoubenců, kteří mohou uzavřít civilní manželství, ale z různých důvodů nemohou uzavřít manželství před církví. Zde nám kodex ukazuje, že i opačná varianta je možná s tím rozdílem, že v tomto případě je vždy možné uzavřít platné manželství před církví, pokud zde není jiná komplikace z hlediska církevního práva. Nabízí se nám dvojí pohled na systém manželského práva: „Ve většině zemí je platný systém dobrovolného náboženského nebo civilního uzavření manželství a systém povinného uzavření civilního manželství předcházející církevnímu.

V prvním případě musí být splněny státní podmínky před církevním sňatkem, aby pak mohl být občansky uznán. V druhém případě je vyžadováno civilní uzavření manželství.“¹³⁸

¹³⁴ Viz PRADER Josef: Das kirchliche Eherecht in der seelsorglichen Praxis, Bozen: Athesia 1983, 73.

¹³⁵ Srov. ŠKURKA Emil: Manželské právo, skripta bohoslovecké fakulty, Olomouc, 18.

¹³⁶ CIC 1983, kán. 1058.

¹³⁷ POLÁŠEK František: Církevní manželství podle kanonického práva, Praha: Česká katolická charita, 1990, 24.

¹³⁸ PRADER Josef: Das kirchliche Eherecht in der seelsorglichen Praxis, Bozen: Athesia, 1983, 73.

Jednotlivé státy mají pak uzavřené dohody s Apoštolským stolcem, které projednávají uznávání církevních sňatků daným státem, podmínky nutné pro uzavření civilního i církevního manželství

Co se týká zemí, kde je nutné uzavřít nejprve civilní manželství nebo projít civilněprávním řízením, než snoubenci obdrží povolení k církevnímu sňatku, je tento kánon 1071 § 1, 2° téměř bezvýznamný. Problém však může nastat v zemích, kde civilní sňatek s církevním nesouvisí. Například v Rakousku, kde není nařízení od biskupské konference stran věku snoubenců, je možné uzavřít církevní manželství od věku, který předepisuje kodex, ale civilní manželství až v době plnoletosti dle platného civilního práva. Pokud není v civilním právu stanoveno jinak, církevní manželství je možné uzavřít, pokud k tomu dá svolení ordinář.¹³⁹

„Pokud existují manželské překážky ze strany státu, které církev nezná (opět se jedná o případ Rakouska), je nutné i povolení ze strany církve (pro uzavření církevního manželství). Dá-li stát povolení, dá ho i církev.“¹⁴⁰

3.1.3 Povinnosti plynoucí z předchozích vztahů a jejich plnění

Dotaz týkající se závazků plynoucích z předchozího vztahu kteréhokoli ze snoubenců se vyskytuje už ve snubním protokolu. Ve většině případů mívají partneři tyto záležitosti po civilněprávní stránce dořešené, proto je kladen pastorační důraz na to, aby byli oba vzájemně informováni o své životní situaci. Doklad o případném anulování manželství či smrti předchozího manžela musí při zjišťování snoubenec doložit. Stejně tak by měl sdělit i informace o životní situaci nezletilých dětí, které vzešly z předchozího svazku.¹⁴¹

Jako hlavní cíle tohoto zákazu můžeme vidět tyto:

- „Naplnění přirozené spravedlnosti
- Zamezení konfliktům se světským právem (především vyživovací povinnost)
- Zamezení chytráckému zacházení s kanonickým právem

---

¹³⁹ Srov. Lüdicke 1071/4.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ Srov. ŠKURKA Emil: Manželské právo, skripta bohoslovecké fakulty, Olomouc, 18.

- Nevzbuzovat oprávněné pohoršení věřících.¹⁴²

Zde můžeme tedy pochopit, že zákonodárci se nejedná v první řadě o civilněprávní dopad předchozího vztahu, ale o závazky morálního typu. Všimněme si také, že se nutně nemusí jednat o předchozí manželství, ale například partnerské soužití, protože pojem „předchozí spojení“ má velice široký obsah.¹⁴³

Z Münsterského komentáře se můžeme dozvědět, že vyhlášky o této situaci se mohou velice lišit. Německá biskupská konference ponechává poměrně velké pravomoci v této záležitosti faráři, který sepisuje snubní protokol. Pokud tedy žil jeden ze snoubenců ve vztahu, z něhož vzešly dosud neplnoleté děti, a předchozí partner, jemuž jsou děti soudně svěřeny do péče, stále žije, je povinen napsat prohlášení o vyrovnání, o plnění vzájemných povinností a povinností vůči dětem atd. Tento dokument pak snoubenec předloží faráři konajícímu šetření.

V případě, že jsou všechny tyto věci pořádku, nemusí farář žádat o povolení místního ordináře.¹⁴⁴

3.1.4 Odpad od katolické víry

Kodex nás informuje o zákazu oddávat „ty osoby, které veřejně prokazatelně odmítly katolickou víru,¹⁴⁵ dále však navazuje § 2, v němž nám sděluje, za jakých podmínek je možné tuto osobu katolicky oddat. Zde se proto budeme věnovat oběma těmto částem společně.

V případě osob, které prokazatelně veřejně odpadly od katolické víry, a přesto chtějí mít katolickou svatbu, se má postupovat dle kánonu 1125 stejně jako u smíšených manželství. I podmínky jsou tedy podobné. Zákonodárce chce katolického snoubence uchránit od těžkostí, které by mohly být vzejít z manželství s takovou osobou alespoň tím, že farář musí se snoubenci vše řádně řešit kvůli žádosti o licenci. V případě, že při přípravě je těžko

---

¹⁴² NĚMEC, Damián: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo, Praha: Krystal OP a Kostelní Vydří: KNA, 2006, 84.

¹⁴³ ZAPP Hartmut: Das Kanonische Eherecht, Freiburg im Breisgau: Rombach Wissenschaft, 1988, 89.

¹⁴⁴ Srov. Lüdicke 1071/4.

¹⁴⁵ CIC 1983, kán. 1071, § 1, 4°.

prokazatelné, zda jeden ze snoubenců odpadl od víry, je povinností faráře předat celou záležitost ordináři.¹⁴⁶ Dalšími důvody, proč je dán tento zákaz, jsou především obavy o katolickou výchovu dětí, obavy z veřejného pohoršení věřících a v neposlední řadě také obavy z budoucích rozepří snoubenců na základě náboženského života v manželství (pozn.: zde nejde o srovnávání se smíšeným manželstvím, kde má každý své náboženství, ale o manželství, v němž jeden ze svého přesvědčení neuznává víru toho druhého).¹⁴⁷

Trochu nešťastné se zde jeví z ekumenického pohledu postavení katolíka odpadlého od víry a nekatolíka. I to se však musí na individuálních případech zohlednit. Další věc je, že nesmíme zaměňovat pojmy „odpad od víry“ a „odpad od církve“. Ne každý, kdo odpadne od církve, musí zároveň odpadnout od víry!¹⁴⁸

Je velice obtížné stanovit přesná kritéria, podle kterých by se měl definovat odpad od víry. Můžeme si tedy říct, že projevy tohoto člověka musí být navenek takové, jako by sám katolickou víru neměl, a především na tyto projevy potřebuje mít svědky a musí si na nich trvat. Pak může církevní autorita prohlásit, že odpadl od víry.¹⁴⁹

3.1.5 Zákaz asistence při uzavírání manželství toho, kdo je v nápravném kanonickém trestu

Nejprve musíme definovat, které tresty nazýváme jako nápravné. Jedná se o exkomunikaci, interdikt a suspenzi.

Vzhledem k tomu, že suspenzí může být postižen pouze duchovní, nebudeme se jí více zaobírat.

Pokud osoba upadne do nápravného trestu exkomunikace *latae sententiae*¹⁵⁰, má to za následek zákaz aktivní účasti na bohoslužbách, zákaz přijímání svátostí, zákaz zastávání církevního úřadu. Pokud je trest následkem úředního výnosu, pak nastupují tresty dle kodexu.

---

¹⁴⁶Srov. Lüdicke 1071/5.

¹⁴⁷ Srov. NĚMEC Damián: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo, Praha: Krystal OP a Kostelní Vydří: KNA, 2006, 85.

¹⁴⁸ Srov. ZAPP Hartmut: Das Kanonische Eherecht, Freiburg im Breisgau: Rombach Wissenschaft, 1988, 89.

¹⁴⁹ Srov. ŠKURKA Emil: Manželské právo, skripta bohoslovecké fakulty, Olomouc, 18.

¹⁵⁰ Samočinný trest, do nějž osoba upadne vykonáním činu, který je tímto postižen.

Interdikt se nám může jevit jako mírnější forma exkomunikace, trestem postižené osobě je zakázána aktivní účast na bohoslužbách, svátostech a svátostinách.¹⁵¹

V případě, že jeden ze snoubenců upadl do nápravného trestu, který setrvává ještě v době, kdy chce uzavřít řádné katolické manželství, musí vždy žádat o souhlas biskupa. Pokud biskup souhlas dá, předpokládá se, že alespoň částečně zmírní nebo úplně ukončí tento trest.¹⁵²

Pokud by totiž v době uzavírání manželství byl jeden ze snoubenců v nápravném trestu (když opomineme, že důsledkem obou trestů je zákaz aktivní účasti na svátostech, viz výše), pak by přijetí svátosti nemohlo být plnohodnotné.

3.1.6 Sňatek nezletilých bez souhlasu jejich zákonných zástupců

Manželství nezletilých, k jehož uzavření nedali souhlas jejich rodiče, je platné, avšak nedovolené. Ovšem uzavření manželství nelze podmiňovat souhlasem rodičů i v případě, že jejich děti nejsou zletilé, pokud splňují základní věk, ve kterém lze podle kanonického práva vstoupit do manželství. Musíme si uvědomit, co nám říká kánon 97, totiž že osoba je zletilá dovršením osmnáctého roku věku.

Z úcty k rodičům a s ohledem na budoucí situaci, která uzavřením manželství nastane, je žádoucí, aby byli rodiče předem seznámeni s úmyslem svých dětí a aby nebyly brány nadarmo jejich případné námitky proti tomuto sňatku. V tomto případě si kněz musí vyžádat souhlas ordináře a zároveň se musí řídit platným právem země, ve které má být sňatek uzavřen.¹⁵³

„V některých zemích jsou to dosud samy rodiny, které v duchu starých zvyklostí postupně vychovávají mládež a uvádějí ji do hodnot manželského a rodinného života... Mnoho záporných jevů v životě dnešních rodin má původ v tom, že mládež v nových okolnostech nejen ztrácí ze zřetele pravou stupnici hodnot, nýbrž že ani neví, jak k novým obtížím přistupovat a jak je řešit, protože už nemá žádné pevné normy chování.“¹⁵⁴

---

¹⁵¹ Srov. HRDINA Antonín: Kanonické právo, Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 332–333.

¹⁵² Srov. Lüdické 1071/5.

¹⁵³ ŠKURKA Emil: Manželské právo, skripta bohoslovecké fakulty, Olomouc, 19.

¹⁵⁴ FC 66.

Církev si je vědoma toho, že v různých zemích světa jsou různé zvyklosti a podmínky pro vstup do manželství, včetně různosti věku. Průkazné je i to, že na jihu jsou lidé dříve vyspělí než na severu, proto se jich tato problematika také častěji týká. Přesto se však snaží nezletilé od úmyslu vstoupit tak brzy do manželství zrazovat, a to s ohledem na jejich nedospělost, stále se vyvíjející psychickou i fyzickou zdatnost aj. V neposlední řadě se však může zjistit, že pokud rodiče nevědí o zamýšleném sňatku svých dětí, není situace v rodině zcela pořádku, mohou pak vyjít napovrch i další problémy.¹⁵⁵

3.1.7 Uzavření manželství prostřednictvím zástupce

At' už se snoubenci z jakéhokoli závažnějšího důvodu rozhodnou uzavřít manželství prostřednictvím zástupce, musejí počítat s tím, že to nebude úplně jednoduché, protože ne každý se může zástupcem stát.¹⁵⁶

Obecně se předpokládá, že sňatek se skrze zástupce uzavírá pouze z vážných příčin, a jakmile překážka sama pomine nebo bude překonána, budou žít manželé spolu. Může jít například o případy vážného infekčního onemocnění, vyhnání či velkou vzdálenost aj.¹⁵⁷

Dle platného práva České republiky však musí celý sňatek v zastoupení splňovat podmínky nejen církevněprávní (o kterých pojednává kánon 1105), ale i civilněprávní.

Ze zákona o rodině se dozvídáme, že ve výjimečných případech může krajský úřad povolit uzavření manželství prostřednictvím zástupce. Potřebná dokumentace jako doložení plné moci snoubence, který zmocňuje svého zástupce, a prohlášení zmocnitele o tom, že mu nejsou známy žádné důvody, proč by neměl být sňatek uzavřen, jsou pro církev a stát shodné.

„Zástupcem snoubence může být pouze zletilá fyzická osoba, která není zbavena způsobilosti k právním úkonům, jejíž způsobilost k právním úkonům není omezena a která je stejného pohlaví jako snoubenec, kterého zastupuje.“¹⁵⁸

---

¹⁵⁵ Srov. NĚMEC Damián: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo, Praha: Krystal OP a Kostelní Vydří: KNA, 2006, 85–86.

¹⁵⁶ Srov. Lüdicke 1071/7.

¹⁵⁷ Srov. ŠKURKA Emil: Manželské právo, skripta bohoslovecké fakulty, Olomouc, 20.

¹⁵⁸ Zák. č. 94/1963 Sb., o rodině, § 9, č. 4.

V případě, že zmocnitel před plánovaným uzavřením manželství odvolal toto zmocnění, avšak tato informace by se k oddávajícím, zmocněnci či druhému snoubenci nedostala včas a obřad uzavření manželství proběhl, považuje se manželství za neplatné¹⁵⁹ v civilním i církevním právu. Církevní právo pamatuje ještě na jednu situaci, kdy je manželství neplatně uzavřené, a to v okamžiku, pokud v době uzavírání manželství je zmocnitel stížen amencí, i když ani zmocněnec, ani druhá strana o tom nevěděla.¹⁶⁰

3.1.7.1 Plná moc

Plná moc, kterou dává zmocnitel zmocněnci, musí obsahovat jeho podpis, podpis faráře, ordináře či jiné jím zmocněné osoby, případně alespoň dvou svědků, případně má být vyhotovena listina dle civilního práva.¹⁶¹

Podle civilního práva musí být plná moc v písemné formě. „Musí obsahovat přesné označení zástupce a obou snoubenců, dohodu o příjmení snoubenců, prohlášení zmocnitele, že mu nejsou známy žádné překážky, že je mu znám zdravotní stav druhého snoubence. Druhý snoubenec musí být v plné moci přesně označen, jinak manželství nevznikne. Podpis zmocnitele vyžaduje úřední ověření.“¹⁶²

3.2 Věk vstupu do manželství

Velice závažná je otázka věku, v němž mohou snoubenci vstoupit do manželství. Mnohdy fyzický věk nekoresponduje s věkem psychickým, ve světě jsou různé zvyky a zákony ohledně vstupu do manželství, avšak i na to se snaží kodex brát ohled. Kánon 1072 nic nepřikazuje, jen vybízí duchovní, aby od sňatku zrazovali snoubence mladšího věku, než ve kterém je v jejich zemi nejdříve zvykem uzavírat manželství.¹⁶³ Všimněme si, že se nejedná o věk, který církevní právo stanoví jako nejnižší hranici, ale o zákonný věk země, v níž snoubenci žijí. Jako příklad bychom mohli jmenovat Německo, kde je zletilost od 18 let a pro sňatek mladších je nutné, aby alespoň jeden partner byl zletilý a druhý starší

¹⁵⁹ Srov. HRUŠÁKOVÁ Milana: Sňatek a paragrafy, Praha: Computer Press, 2000, 56.

¹⁶⁰ Srov. CIC 1983, kán. 1105, § 4.

¹⁶¹ CIC 1983, kán. 1105, § 2.

¹⁶² HRUŠÁKOVÁ Milana: Sňatek a paragrafy, Praha: Computer Press, 2000, 56–57.

¹⁶³ Srov. CIC 1983, kán. 1072.

16 let. V Rakousku je zletilost také od 18 let, pro sňatek pod touto věkovou hranicí je však nutné, aby muži bylo nejméně 16 let a ženě 15 let.¹⁶⁴

V České republice je zletilost také od 18 let a hranice pro její snížení kvůli uzavření manželství je 16 let u jednoho z partnerů.¹⁶⁵ Obvyklým důvodem, proč se žádá o povolení sňatku s nezletilým je těhotenství nezletilé snoubenky. Není to však jediný důvod. „V praxi bývají jako důvody návrhu na povolení uzavřít manželství uváděny vedle těhotenství snoubenky zejména skutečnosti, že snoubenci spolu již mají dítě, že spolu žijí jako druh a družka ve společné domácnosti apod.“¹⁶⁶

Dle kánonu 1083 nemohou platně uzavřít manželství snoubenci, když muži je méně než 16 let a ženě méně než 14 let. Je zde však povolení pro biskupské konference, které mohou *ad licentiam* stanovit ve své provincii věk vyšší.¹⁶⁷ Na základě dříve uvedených informací můžeme tedy snadno odvodit, že za standardních okolností mohou v České republice uzavřít sňatek pouze plnoletí snoubenci, a nebo jeden z nich může mít povolení k sňatku dříve, než dosáhne plnoletosti, avšak i on musí tento dokument předložit oddávajícímu. Aby bylo v České republice manželství uzavřeno platně a dovolně, musí zde být nejprve povolení ze strany státu, tedy výpisy z matrik.

3.2.1 Vývoj věkové hranice

Za hlavní cíl manželství bylo považováno potomstvo, proto se i hranice věku pohybovala především dle fyzické zdatnosti. Například v antice v athénské právo se jako věk pro sňatek považoval pro dívku věk 15 let a pro chlapce věk 18 let, v římském právu nebyl přímo definován, ale vyžadovala se fyzická zdatnost. V Justiniánově kodexu byla stanovena hranice 12 let pro dívku a 14 let pro chlapce.

V průběhu středověku byl veliký problém stanovit jednu konkrétní hranici, protože v každém kraji, v každé zemi panovaly různé zvyklosti a různá partikulární práva. Časem se však věk

---

¹⁶⁴ Viz Lüdicke 1072/1, vzhledem k roku vydání komentáře jsem se pokusila dohledat, zda jsou tyto údaje aktuální, jedinou změnu, kterou jsem našla, bylo to, že komentář uvedl věk plnoletosti v Rakousku 19 let, v současnosti je to 18 let.

¹⁶⁵ Srov. zák. č. 94/1963 Sb., o rodině, § 13.

¹⁶⁶ HRUŠÁKOVÁ Milana: Sňatek a paragrafy, Praha: Computer Press, 2000, 64.

¹⁶⁷ CIC 1983, kán. 1083.

stanovil u dívek na 12 let a u chlapců na 14 let. Tato hranice se s menšími obměnami udržela až do vydání CIC 1983.

Tato věková hranice se nám může zdát velice nízká, uvědomme si však, že v dřívějších dobách se lidé nedoživali tak vysokého věku a mladí dospívali mnohem rychleji než dnes. Co se týká věkové hranice pro dnešní dobu, musíme si uvědomit všeobecnost kodexu pro celý svět, musíme vzít v potaz to, že různé země mají své zvyklosti (především se jedná o ty, které leží mimo evropský kontinent), a vyšší věková hranice by tam mohla činit závažný problém.¹⁶⁸

Pokud bychom chtěli nahlédnout i mimo CIC 1983, pak se nám nabízí Kodex východních církví (zkratka CCEO). Zde je v kánonu 800 zmiňována také překážka věku s věkovou hranicí 16 let pro muže a 14 let pro ženu. „Překážka je lidského práva, dispensovatelná ordinářem. Pokud ale snoubenci nejsou schopni pochopit podstatu manželského svazku a rozhodnout se, je přirozeného práva, nedispensovatelná a váže i nekatolíky.“¹⁶⁹

3.3 Příprava na manželství osob, které chtějí vstoupit do manželství s nepokřtěným nebo pokřtěným v jiné církvi

V kodexu se uzavírání manželství s nepokřtěnou osobou věnuje kánon 1086, který nás dále odkazuje na nutnost splnění podmínek, které jsou zmiňovány v kánonu 1125 a 1126. Tuto část samotný kodex nazývá „smíšená manželství“. Po důkladném prostudování všech kánonů pak kánon 1129 oznamuje, že i kánony 1127 a 1128 jsou platné pro uzavírání manželství s nepokřtěnou osobou, nejen pro uzavírání smíšených manželství. Z toho tedy lze vyvodit, že i když zákonodárce tyto dva pojmy rozlišuje, mnoho podmínek pro uzavření těchto typů manželství je shodných.¹⁷⁰

První zmínky o smíšených manželstvích se nacházejí už v Bibli. Můžeme si připomenout například svazek Josefa a Asenaty, dcery Potíferovy,¹⁷¹ nebo Bóaze a Moábky Rút.¹⁷²

V Novém zákoně se už neřeší situace konkrétních lidí, ale obecně se k problematice

¹⁶⁸ Srov. NĚMEC Damián: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo, Praha: Krystal OP a Kostelní Vydří: KNA, 2006, 48.

¹⁶⁹ BOTEK Libor (a kol.): Manželské právo v přehledu, Praha: Apoštolský exarchát Řeckokatolické církve v ČR a Institut sv. Kosmy a Damiána, 2008, 11.

¹⁷⁰ Srov. CIC 1983, kán. 1086; 1124–1129.

¹⁷¹ Srov. Gn 41, 45.

¹⁷² Srov. Rt 4, 13.

manželství mezi křesťanem a nekřesťanem vyjadřuje svatý Pavel v Prvním listě Korintským: „Má-li někdo z bratří ženu nevěřící a ona je ochotna s ním zůstat, ať ji neopouští. A má-li žena muže nevěřícího a on je ochoten s ní zůstat, ať ho neopouští. Nevěřící muž je totiž posvěcen manželstvím s věřící ženou, nevěřící žena manželstvím s věřícím mužem, jinak by vaše děti byly nečisté; jsou však přece svaté!“¹⁷³

3.3.1 Církevněprávní příprava těchto skupin

Slovo *církevněprávní* je zde zdůrazněno především proto, aby bylo jasné, že se jedná pouze o záležitost, která je něčím zvláštní pro církev. V případě státněprávního zjišťování nehraje vyznání snoubenců žádnou roli. „K dovolenému uzavření manželství mezi katolíkem a osobou platně pokřtěnou, žijící v nekatolickém společenství, se vyžaduje výslovné svolení kompetentního církevního představitele (ordináře).“¹⁷⁴ Dále se vyžaduje obeznámení obou snoubenců s podmínkami do budoucna, které z jejich manželství vyplynou pro katolickou stranu. Jedná se o již zmiňovaný příslib katolické strany¹⁷⁵, že se pokusí udržet si, dále rozvíjet a aktivně žít svou katolickou víru, vynasnaží se, aby děti vzešlé z jejich manželství byly pokřtěny a vychovávány v této víře, a že bude respektovat náboženskou svobodu svého partnera.¹⁷⁶ „Současně je třeba vzít na vědomí, že nekatolický partner může cítit podobný závazek vzhledem ke svému křesťanskému přesvědčení. Je třeba si povšimnout, že kanonické právo nežádá od tohoto partnera žádný formální písemný či ústní slib. Při posuzování existence či neexistence ‚oprávněného a přiměřeného důvodu‘ za účelem povolení tohoto smíšeného manželství bude místní ordinář brát v úvahu mimo jiné výslovné odmítnutí z nekatolické strany.“¹⁷⁷

V případě, že se jedná o manželství katolíka a nepokřtěného, je přísaha z katolické strany stejná. Zda je jednodušší uchovat si svou víru vedle partnera nevěřícího nebo vedle partnera, který je praktikující v jiné církvi, lze jen těžko posoudit.

---

¹⁷³ 1 Kor 7,13–14.

¹⁷⁴ Arcibiskupství pražské: Sběrka právních norem Arcidiecéze pražské z let 1945–2009, Jablonec nad Nisou: Jan Macek a Pavel Kusala, 2009, 173.

¹⁷⁵ Přesné znění tohoto příslibu zveřejnila ČBK ve směrnicí o smíšených manželstvích (27. 1. 1999), která byla vydána v Aktech kurie jednotlivých arcidiecézí (v pražské arcidiecézi byla vydána jako příloha v Acta curiae archiepiscopalis pragensis v čísle 5/99).

¹⁷⁶ Srov. Arcibiskupství pražské: op. cit., 363.

¹⁷⁷ ED 150.

Pokud snoubenci, kteří chtějí vstoupit do smíšeného manželství a chtějí mít ze závažných důvodů sňatek před církví pokřtěného nekatolického snoubence, je to možné, musí zde však být prokazatelně závažný důvod, aby ordinář udělil dispenz od formy. I v tomto případě provádí předsvatební šetření a řádnou předmanželskou přípravu farář (případně jiná pověřená osoba) katolické strany.¹⁷⁸

V obou případech, ať už u nekatolického či nepokřtěného partnera, je nutné žádat ordináře o svolení k platnému (pouze v případě, že je jeden snoubenec nepokřtěný) a dovolenému uzavření manželství. K uzavření manželství s nekatolickým partnerem se žádá o dovolení smíšeného manželství podle kánonu 1124 (tzv. *matrimonium mixtum*), k uzavření manželství s nepokřtěným partnerem pak o dispenz na základě kánonu 1086 (tzv. *disparitatis cultus*).¹⁷⁹

3.3.2 Pastorační příprava a péče

„Rostoucí počet manželství mezi katolíky a jinými křesťany, jakož i mezi katolíky a nepokřtěnými, vyžaduje rovněž zvláštní pastorační péči podle předepsaných směrnic a návodů, které jsou obsaženy v posledních dokumentech Svatého stolce a biskupských konferencí, aby mohly být konkrétně uplatňovány v různých místních podmínkách.“¹⁸⁰

Podíváme-li se na témata bezprostřední přípravy, která nám nabízí ČBK,¹⁸¹ je zřejmé, která budou zvláště obtížná, avšak velice nutná pro snoubence, kteří nejsou oba pokřtění katolíci. Jedná se o život z víry a pochopení, jak katolická církev chápe manželství. Tím nechceme tvrdit, že ostatní témata by jim byla naprosto jasná, ani to, že pokud jsou oba snoubenci praktikující katolíci, že nemají s těmito tématy žádný problém. Ovšem zvláště v těchto případech, kdy je pohled na víru a církev jiný (nebo vůbec žádný), se dá očekávat větší neporozumění, a proto je nutná důkladná pastorační péče.

Pokud se zajistí důkladný a srozumitelný výklad katolického učení o manželství a požadavcích na ně, lze předejít mnoha těžkostem. Také je důležité, aby katolická strana byla

---

¹⁷⁸ Srov. Arcibiskupství pražské: Sběrka právních norem Arcidiecéze pražské z let 1945–2009, Jablonec nad Nisou: Jan Macek a Pavel Kusala, 2009, 177.

¹⁷⁹ Srov. Arcibiskupství pražské: op. cit., 365.

¹⁸⁰ FC 78.

¹⁸¹ Tato témata byla vyjmenována již výše.

podporována ze strany církevní obce, aby se jí dostávalo náležitě pomoci, vzdělávání a posilování ve víře, aby pak sama mohla působit jako věrohodný svědek katolické víry.¹⁸²

Ačkoli katolická církev velice podporuje ekumenismus a také upřednostňuje smíšené manželství před manželstvím s nepokřtěným, v pastorační praxi se projevují určité problémy. Je-li partner nepokřtěný, mnohdy sám hledá svou víru, podporuje svého partnera v jeho aktivním náboženském životě a v předávání víry jejich dětem. Pokud je mu to lhostejné, sice partnera tolik nepodporuje, ale ani mu obvykle nikterak nebrání. Problém paradoxně častěji nastává v okamžiku, kdy jsou oba partneři praktikujícími příslušníky různých křesťanských církví, avšak vzájemně se nepodporují, případně se jeden druhého snaží „přetáhnout“ do své církve. V takovém případě může dojít k mnoha neshodám a bolestivým situacím nejen mezi manželi, ale i mezi dětmi, které vzešly z jejich manželství.¹⁸³

„I když nekatolický manžel respektuje smlouvu o výchově dětí podle katolického náboženství, vždy zůstává vážná obtíž, pocit odloučenosti nejen mezi oběma manžely, ale také mezi nekatolickým manželem a dětmi.“¹⁸⁴ Vidíme tedy, že i když po církevněprávní stránce se vyřízení formalit k dovození o uzavření smíšeného manželství zdá být jednoduché, mohou v životě nastat velké komplikace, se kterými je však nutné určitým způsobem už od samého začátku počítat. „Rozdílné vyznání manželů není nepřekonatelnou překážkou pro manželství, jestliže dokážou dát dohromady, co každý z nich přijal ve vlastním společenství, a naučit se jeden od druhého, jakým způsobem žije svou věrnost ke Kristu. Avšak nesmí se ani podceňovat obtíže smíšených manželství. Jsou důsledkem skutečnosti, že rozdělení křesťanů není ještě překonáno. Manželé se vydávají v nebezpečí, že budou prožívat drama rozdělení křesťanů ve svém vlastním domově. Rozdílnost vyznání může tyto potíže ještě zvýšit. Rozpory týkající se víry, samo pojetí manželství, ale i rozdílná náboženská mentalita mohou být zdrojem napětí v manželství, především co se týká výchovy dětí. A tu se může vynořit jedno pokušení: náboženská lhostejnost.“¹⁸⁵

---

¹⁸² Srov. FC 78.

¹⁸³ Srov. NĚMEC Damián: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo, Praha: Krystal OP a Kostelní Vydří: KNA, 2006, 95.

¹⁸⁴ ŠKURKA Emil: Manželské právo, skripta bohoslovecké fakulty, Olomouc, 97.

¹⁸⁵ KKC, čl. 1634.

3.3.3 Požadavky na liturgický obřad uzavírání manželství s nepokřtěnou osobou

V období bezprostřední přípravy na manželství je nutné informovat páry o tom, kde a za jakých podmínek mohou slavit svatební obřad. Je pochopitelné, že podmínky a požadavky jednotlivých párů jsou různé, přesto však musejí existovat základní, alespoň rámcově jednotící požadavky.

„Uzavírá-li manželství katolík s katechumenem nebo nekřesťanem, koná se svatba buď v kostele, nebo na jiném vhodném místě.“¹⁸⁶

O tom, které místo je vhodné a které nikoli, rozhoduje kněz/jáhen, který bude asistovat uzavírání manželství po dohodě se snoubenci. Obecně se však za vhodná místa považují hrady, zámky, zahrady...

Tato manželství jsou vždy uzavírána při bohoslužbě slova. Po vstupu do kostela a přivítání snoubenců tedy následuje čtení z Písma, promluva oddávajícího a následně samotný svatební obřad. Zde jsou snoubenci asistujícím knězem/jáhmem osloveni a dotázáni na tři otázky před manželským slibem. Poté následuje vzájemný slib. Snoubenci si mohou vybrat ze dvou variant manželského slibu, případně ze závažných pastoračních důvodů a po vzájemné dohodě může oddávající klást slib jako otázku nejprve ženichovi, poté nevěstě s očekávanou kladnou odpovědí ANO.

Oddávající jejich vzájemný slib jménem církve přijímá, pak přijde obřad žehnání a vzájemnému předání prstenů. Poté následují přímluvy za novomanžele a požehnání oddávajícího.¹⁸⁷

Snoubenci by měli být předem seznámeni s průběhem svatebního obřadu, aby nenastaly zbytečné komplikace a v neposlední řadě aby mohli informovat i své blízké, kteří budou na svatbu pozváni. Například pro katolickou stranu by mohlo být nemilým překvapením, že manželství není uzavíráno při mši svaté a nepodává se svaté přijímání.

---

¹⁸⁶ Svatební obřady, Kostelní Vydří: KNA, 2007, 63.

¹⁸⁷ Srov. Svatební obřady: op. cit., 63–74.

3.3.4 Požadavky na liturgický obřad uzavírání manželství s osobou pokřtěnou v jiné církvi

Zde může nastat více různých situací, které se musí adekvátně pastoračně řešit. Při uzavírání manželství musíme také rozlišit, zda církev nekatolického partnera patří mezi církve křesťanského Východu nebo křesťanského Západu. Od toho se pak odvíjí mnoho dalších věcí. Obecně se doporučuje, aby smíšené manželství bylo uzavíráno při bohoslužbě slova.

„Povinnost dodržet svou vlastní formu uzavření manželství ukládaná některými církvemi či církevními společenstvími není důvodem k automatickému dispenzování od katolické kanonické formy. Takovéto konkrétní situace se mohou stát předmětem dialogu mezi církvemi přinejmenším na místní úrovni. Je třeba mít na zřeteli, že pokud se manželství uzavírá s dispenzí od kanonické formy, pro jeho platnost se požaduje veřejná forma oddavek. Pro zdůraznění jedinečnosti manželství se nepovolují dva oddělené náboženské obřady, při nichž by se výměna souhlasu vyjádřila dvakrát, či dokonce jedna bohoslužba, v níž by byla dvě taková vyjádření souhlasu současně nebo postupně.“¹⁸⁸

Jsou-li oba praktikující, pak po dovození ordináře může být duchovní církve nekatolického partnera přizván k uzavírání manželství, kde může přečíst čtení, přednést promluvu nebo udělit požehnání. Stejně tak pokud je udělena dispenz od kanonické formy a sňatek je uzavírán před církví nekatolického partnera, může být po svolení ordináře přizván katolický duchovní a taktéž se zapojit do obřadu čtením z Písma, promluvou nebo žehnáním.¹⁸⁹

„Je zakázáno dávat souhlas před katolickým a pak nekatolickým duchovním opakovaně at' při jednom nebo dvou obřadech.“¹⁹⁰

„Z důvodu upevnění života milosti a víry v konfesně smíšených rodinách v případě vážné potřeby (viz bod 2c uvedený výše) je třeba v pastoračním rozhovoru nejprve objasnit, zda a jak zakouší dotyčný manželský pár (případně i jejich děti) toto rozdělení u stolu Páně jako

---

¹⁸⁸ ED 155–156.

¹⁸⁹ Srov. ED 156–158.

¹⁹⁰ BOTEK Libor (a kol.): Manželské právo v přehledu, Praha: Apoštolský exarchát Řeckokatolické církve v ČR a Institut sv. Kosmy a Damiána, 2008, 23.

zatížení a ohrožení jejich společenství života a víry, a potom předložit ordináři žádost k rozhodnutí. Jestliže se nekatolickému manželovi (manželce) poskytne možnost plného slavení eucharistie, je třeba dbát na to, aby se takovýto ojedinělý případ nestal obecným precedenčním případem pro všechna smíšená manželství bez rozlišování. Situacím, kdy by přijímání svátostí křesťany jiných církví mohlo u katolických křesťanů vyvolat pohoršení, má katolický udělovatel předejít například vhodným vysvětlením.“¹⁹¹

Zde je nutné ještě uvést, že nebylo účelem této práce popsat kompletní problematiku smíšených manželství ani kompletní liturgii uzavírání těchto manželství (takové téma by vydalo na samostatnou práci), ale především ukázat, že kanonické právo a církve počítá se všemi možnými situacemi a že se vždy snaží maximálně vyjít vstříc snoubencům, ať už je jejich životní situace jakkoli složitá. Lze namítnout, že přípravy smíšených párů by se neměly příliš lišit od příprav párů, kde jsou oba katolíci, avšak opak bývá častěji pravdou. Abychom mohli všem lidem prezentovat naši víru v dobrém světle, představit jim naši nauku a v neposlední řadě jim sdělit své křesťanské zkušenosti, musíme jít vstříc my jim, zvláště když první krok – tedy žádost o katolickou přípravu na manželství – provedli oni.

---

¹⁹¹ Sekretariát ČBK: Společenství ve svátostech s křesťany jiných církví, Praha, 2002, odd. B, č. 4.

Závěr

Příprava na manželství má v kanonickém právu svou nezastupitelnou pozici. I když se mi zpočátku zdálo, že se pouze jedná o několik kánonů, které existují hlavně pro formu, nikoli pro praktické použití, opak se ukázal pravdou.

V první části práce se mi podařilo uvést přípravu na manželství ve světle pastorače. Kromě objasnění pojmu *zásnub* a jejich významu jsem konkrétně rozpracovala pastorační postupy předcházející uzavření manželství a nutnost spolupráce kněží a laiků. Tuto spolupráci vyzdvihuje nejen kodex sám, ale i biskupská konference. Vzhledem k tématům přípravy se ukázalo jako žádoucí, aby se na ní nepodíleli pouze duchovní, ale aby přizvali i laiky, kteří by se mohli podělit o své znalosti a zkušenosti se snoubenci. Důležité bylo také vyzdvižení manželství jako svátosti ustanovené Kristem v kontextu s ostatními svátostmi. Domnívám se, že objasnění významu přijímání svátostí je zvláště v dnešní době velice aktuální. Více než polovina snoubenců, jak ukázal průzkum, není pokřtěna vůbec, nebo křest je jediná svátost, kterou doposud přijali. Proto je tak důležité vysvětlit i význam ostatních svátostí, skrze něž je svátost manželství obohacována.

Druhá část práce je zaměřena především na právní záležitosti před sňatkem. Kromě popisu samotného předmanželského zjišťování a rozboru jednotlivých otázek, které se nacházejí v žádosti o církevní sňatek, jsem dohledala a následně rozpracovala významné faktory, na něž je třeba brát ohled při tomto zjišťování. Za důležité také považuji předmanželské ohlášky, kterými jsem se důkladně zabírala nejen proto, že jsou jedním z faktorů při zjišťování, ale protože jsou k nim vztaženy i požadavky na snoubence a také na ostatní věřící. Samozřejmě ne vždy je situace optimální a vše vychází tak, jak by mělo, proto jsem se věnovala i závažné situaci, kdy jednomu ze snoubenců hrozí blízká smrt. Zde je předmanželské zjišťování jiné, a tak jsem považovala za důležité se o tom více zmínit.

Ve třetí části, která je celá zaměřena na komplikace zjištěné na základě předmanželské přípravy, jsem se snažila důkladně rozebrat jednotlivé situace, objasnit jejich plný význam a uvést na pravou míru to, do jaké míry jsou skutečnou překážkou k plánovanému uzavření sňatku. Ve všech těchto překážkách hraje roli situace, v níž se snoubenci nacházejí, a pak postoj ordináře, který může udělit dovolení. Do této části jsem také zahrнула problematiku příprav osob, které chtějí vstoupit do manželství s nepokřtěným nebo pokřtěným v jiné než katolické církvi. Mým úmyslem nebylo vytvořit z těchto lidí kategorii, která potřebuje něco

výjimečného. Šlo mi především o to ukázat, že určité rozdíly (především v oblasti víry) zde jsou a jak s nimi už od počátku pracovat. Zejména pastorační nekončí uzavřením manželství, naopak jím začíná.

Za přínos své práce považuji také to, že ve všech třech částech se mi podařila konfrontace církevního a civilního práva. Dále bylo přínosné sledovat pastorační a právní dokumenty a jejich pohledy na danou problematiku. Obecně lze považovat za dobré, že v pastorační a v právní rovině nejsou co do přípravy na manželství rozpory.

Za významnou část své práce považuji odpovědi snoubenců na otázky, které jsem uvedla v dotazníku. Dotazník i odpovědi jsou součástí přílohy. Tímto dotazníkem jsem se snažila stručně zmapovat celou problematiku, na kterou jsem se ve své práci zaměřila. Pokusím se zde o shrnutí jejich výsledku. Konkrétní údaje jsou uvedeny v přílohách.

Z 98 dotazovaných respondentů (49 párů) je nejvíce mužů i žen vysokoškolsky vzdělaných. V době absolvování bezprostřední přípravy na manželství více než polovina párů ještě neabsolvovala předmanželské právní zjišťování. Co se týká přijatých svátostí, většina mužů buď přijala všechny iniciační svátosti, nebo jen křest. Pouze třináct z nich uvedlo, že nejsou katolíci. Nejvíce žen přijalo všechny iniciační svátosti a v pořadí po nich se umístily nekatolíčky. V dotazu ohledně plánování zasnub se 78 jedinců shodně vyjádřilo, že plánují nebo již mají za sebou soukromé zasnuby. Více než polovina párů plánuje uzavřít manželství v kostele při bohoslužbě slova, ostatní v kostele při mši svaté. Vliv přípravy na jejich osobní pohled na manželství je různý, kladné i záporné odpovědi mají přibližně stejné zastoupení.

Výsledky dotazníku tedy vypovídají o tom, že v současné době velice stoupla vzdělanost mužů i žen a že se také uzavírá mnoho manželství, kde je jeden nepokřtěný. Velice překvapující je však v té souvislosti fakt, že i když mnoho snoubenců není pokřtěných, chtějí mít přesto svatbu v kostele. V dotazníku byla i možnost jiného místa, avšak nikdo ji nezaškrtl. Pokud bychom se měli zamyslet nad předsvatebním šetřením, které by se mělo provádět optimálně před začátkem samotné přípravy, pak vidíme, že ve většině případů se tomu tak neděje, což rozhodně není v pořádku.

Tato práce tedy neřeší pouze teoreticky přípravy na manželství z hlediska kanonického práva, ale výsledky dotazníků poskytují i konfrontaci s praxí v dnešní době.

PŘEHLED POUŽITÝCH ZKRATEK

I. Biblické knihy

Zkratky biblických knih jsou převzaty z českého ekumenického překladu (ČEP) Bible

II. Bibliografické zkratky

Op. cit. – *opus citatum* / *opere* – (shora) citované dílo

Zkratky církevních dokumentů

LG – *Lumen Pentium*

GS – *Gaudium et spes*

FC – *Familiaris consortio*

ED – Direktář k provádění ekumenických principů a norem

CIC – Kodex kanonického práva

KKC – Katechismus katolické církve

Zkratky monografií

Lüdicke – LÜDICKE Klaus: Münsterischer Kommentar zum Codex iuris canonici unter besonderer Berücksichtigung der Rechtslage in Deutschland, Österreich und der Schweiz. 5 Bänder. Essen: Ludgerus, 1984–dodnes.

SEZNAM LITERATURY

Prameny

- Arcibiskupství pražské: Sbíрка právních norem Arcidiecéze pražské z let 1945–2009, Jablonec nad Nisou: Jan Macek a Pavel Kusala, 2009.
- Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Praha: Zvon, 1991.
- Dokumenty 2. vatikánského koncilu. Praha: Zvon, 1995.
- Jan Pavel II.: Apoštolská adhortace o úkolech křesťanské rodiny v současném světě Familiaris consortio (22. listopadu 1981), č. 66. Praha: Zvon, 1992.
- Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995.
- Kodex kanonického práva. Praha: Zvon, 1994.
- Papežská rada pro jednotu křesťanů: Direktář k provádění ekumenických principů a norem (25. 3. 1993), č. 159–160, Praha: Scriptum, 1995.
- Papežská rada pro rodinu: Příprava na svátost manželství (květen 1996), Praha: ČBK, 2001.
- Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR (říjen 2010), Praha: ČBK, 2010.
- Svatební obřady. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství ve spolupř. s ČBK, 2007.
- Sekretariát ČBK: Společenství ve svátostech s křesťany jiných církví, Praha: 2002.
- Zák. č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Primární literatura

- LÜDICKE Klaus: Münsterischer Kommentar zum Codex iuris canonici unter besonderer Berücksichtigung der Rechtslage in Deutschland, Österreich und der Schweiz. 5 Bänder. Essen: Ludgerus, 1984–dodnes.
- NĚMEC Damián: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo, Praha: Krystal OP a Kostelní Vydří: KNA, 2006.
-
- PRADER Josef: Das kirchliche Eherecht in der seelsorglichen Praxis, Bozen: Athesia 1983, 63.
-
- ZAPP Hartmut, Kanonisches Eherecht (begründet von Ulrich Mosiek), Freiburg, 1988.

Sekundární literatura

Monografie

- ADAM Adolf: Liturgika – křesťanská bohoslužba a její vývoj. Praha: Vyšehrad, 2001.
- AUERHANN František: Co jest zasnoubení k manželství?, Praha: Arcibiskupský seminář, 1858.
- BĚHAL Martin: Dějinný vývoj uzavírání křesťanského manželství a srovnání vybraných obřadů sňatkové liturgie římskokatolické církve a pravoslavné církve byzantského ritu, (diplomová práce, obhájena na TF JU), České Budějovice, 2010.
- BOTEK Libor (a kol.): Manželské právo v přehledu, Praha: Apoštolský exarchát Řeckokatolické církve v ČR a Institut sv. Kosmy a Damiána, 2008.
- HRDINA Antonín: Kanonické právo, Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 198.

- HRUŠÁKOVÁ Milana: Sňatek a paragrafy, Praha: Computer Press, 2000.
- JAROLÍMEK Antonín: Svátost manželství, Sušice: Josef Procházka 1927, 7.
- POLÁŠEK František: Církevní manželství podle kanonického práva, Praha: Česká katolická charita 1990, 29.
- POLICAR Václav: Zasnoubení a jeho důsledky, Brno: Brněnské tiskárny, 1947.
- Spolok sv. Vojtecha: Poučenie o sviatosti manželstva, Trnava: Polygrafické závody, 1990.
- ŠKURKA Emil: Manželské právo, skripta bohoslovecké fakulty, Olomouc,

Časopisecké stati

- ŠRAJER Jindřich: Nové pojetí manželství, in: TT, 2003, roč. 14, č. 1.

PŘÍLOHY

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník, soubor muži, 49 mužů

Příloha č. 2: Dotazník, soubor ženy, 49 žen

Příloha č. 3: Srovnání souborů 1 a 2

Příloha č. 4: Graf - vzdělání

Příloha č. 5: Graf - právní záležitosti

Příloha č. 6: Graf - svátosti

Příloha č. 7: Graf – zhodnocení přípravy

Příloha č. 8: Graf - svátosti

Příloha č. 9: Graf – místo konání svatby

Příloha č. 1: Dotazník, soubor mužů 49 mužů

Nejvyšší dosažené vzdělání

VŠ	28
SŠ	16
VYUČEN	4
ZÁKLADNÍ	1

Absolvovali jste již zjišťovací pohovor se svým oddávajícím ohledně právních záležitostí vstupu do manželství a sepsání snubního protokolu?

Ano	21
Ne	28

Jste-li katolík, které svátosti jste přijal?

křest	17
křest a eucharistii	4
křest, biřmování i eucharistii	14
nejsem katolík/katolička	13

Změnila nějak příprava na manželství váš pohled na vaše budoucí manželství, které plánujete uzavřít?

Ano	9
Spíše ano	12
Spíše ne	15
Ne	13

Pokud ano, jak?

Pokud jste měli či plánujete zasnuby, jakým způsobem?

Veřejné (my dva, naše rodiny, kněz/jáhen)	7
Soukromé (pouze my dva)	39
Nic takového jsme neměli a ani neplánujeme	3

Církevní manželství plánujete uzavřít

V kostele při mši svaté	17
V kostele při bohoslužbě slova	32
Na jiném místě	0

Výsledky

Příloha č. 2: Dotazník, soubor ženy 49 žen

Nejvyšší dosažené vzdělání

VŠ

32

SŠ

13

VOŠ

3

ZÁKLADNÍ

1

Absolvovali jste již zjišťovací pohovor se svým oddávajícím ohledně právních záležitostí vstupu do manželství a sepsání sňubního protokolu?

Ano

20

Ne

29

Jste-li katolička, které svátosti jste přijala?

křest

10

křest a biřmování

1

křest a eucharistii

3

křest, biřmování i eucharistii

19

nejsem katolík/katolička

15

Změnila nějak příprava na manželství váš pohled na vaše budoucí manželství, které plánujete uzavřít?

Ano

7

Spíše ano

10

Spíše ne

13

Ne

19

Pokud ano, jak?

Pokud jste měli či plánujete zasnuby, jakým způsobem?

Veřejné (my dva, naše rodiny, kněz/jáhen)

4

Soukromé (pouze my dva)

39

Nic takového jsme neměli a ani neplánujeme

6

Církevní manželství plánujete uzavřít

V kostele při mši svaté

16

V kostele při bohoslužbě slova

33

Na jiném místě

0

Příloha č. 3: Srovnání souborů 1 a 2

Nejvyšší dosažené vzdělání

	muži	ženy
základní	1	1
vyučen	4	
VOŠ		3
SŠ	16	13
VŠ	28	32

Absolvovali jste již zjišťovací pohovor se svým oddávajícím ohledně právních záležitostí vstupu do manželství a sepsání snubního protokolu?

	muži	ženy
ano	21	20
ne	28	29

Jste-li katolík/katolička, které svátosti jste přijal/a?

	muži	ženy
křest	17	10
křest a eucharistii	4	1
křest a biřmování		3
křest, biřmování i eucharistii	14	19
nejsem katolík/katolička	13	15

Změnila nějak příprava na manželství váš pohled na vaše budoucí manželství, které plánujete uzavřít?

	muži	ženy
ano	9	7
spíše ano	12	10
spíše ne	15	13
ne	13	19

Pokud jste měli či plánujete zasnuby, jakým způsobem?

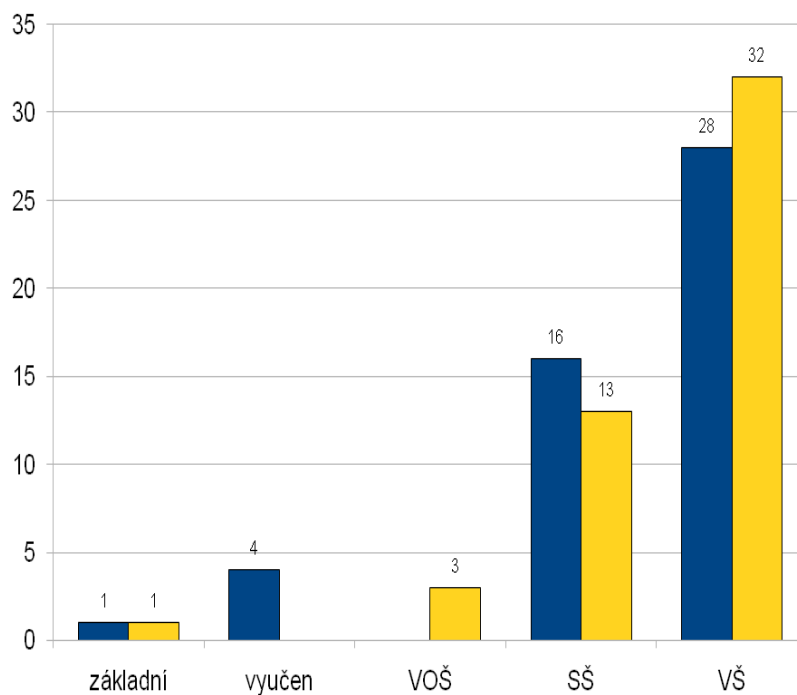
	muži	ženy
veřejné (my dva, naše rodiny, kněz/jáhen)	7	4
soukromé (pouze my dva)	39	39
nic takového jsme neměli a ani neplánujeme	3	6

Církevní manželství plánujete uzavřít

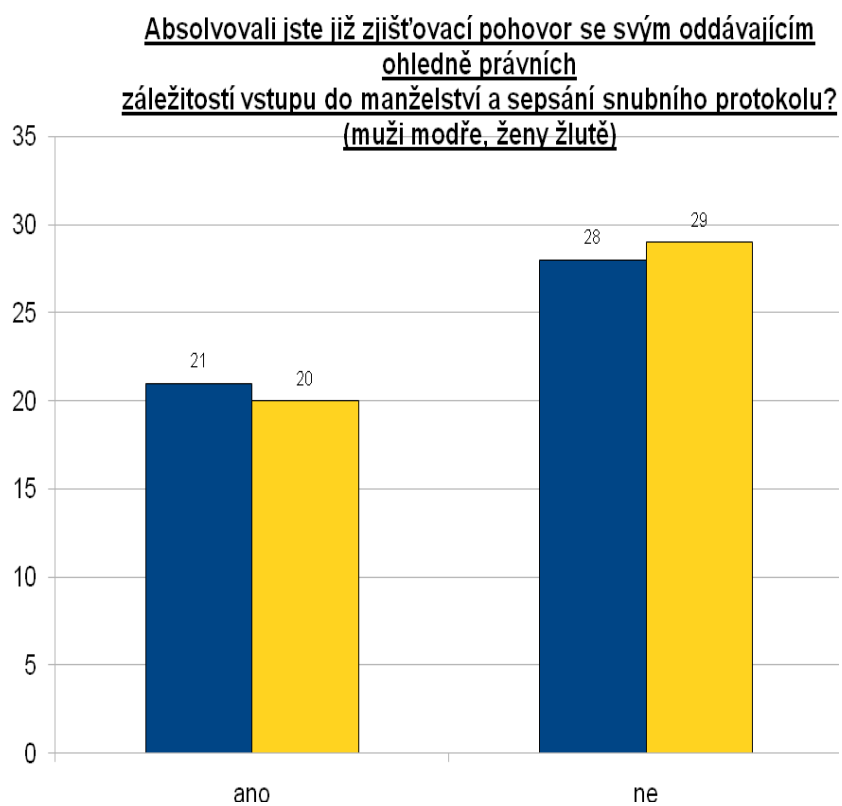
	muži	ženy
v kostele při mši svaté	17	16
v kostele při bohoslužbě slova	32	33
na jiném místě	0	0

Příloha č. 4: Graf - vzdělání

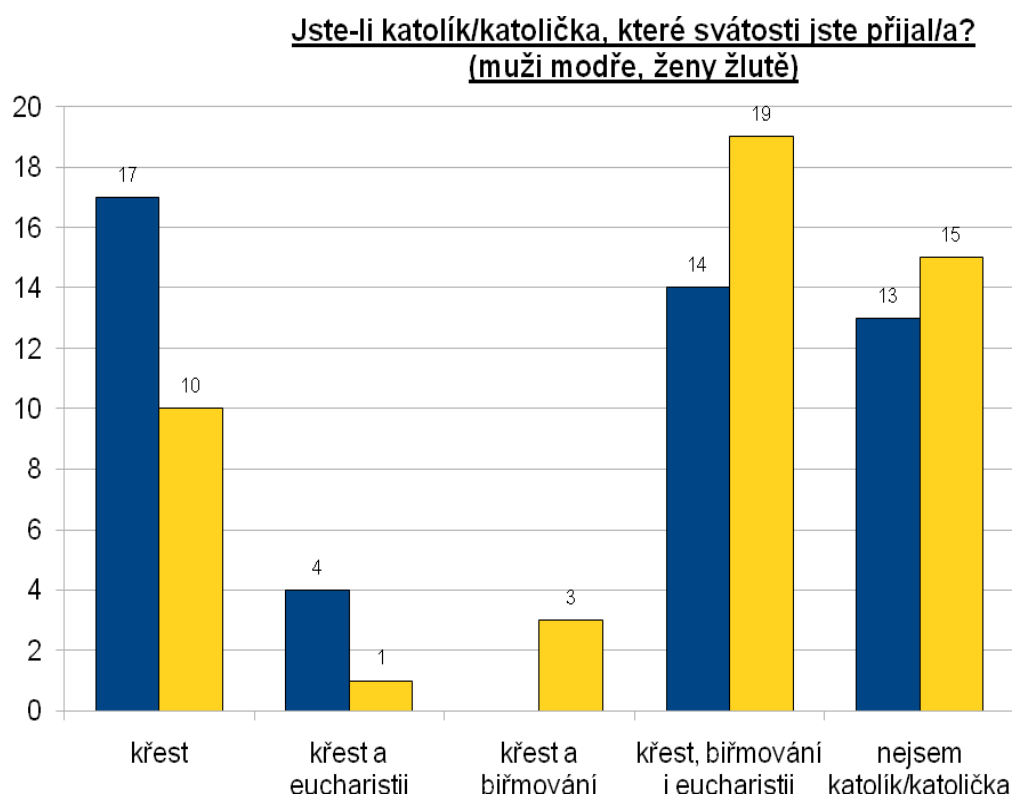
Nejvyšší dosažené vzdělání (muži modře, ženy žlutě)

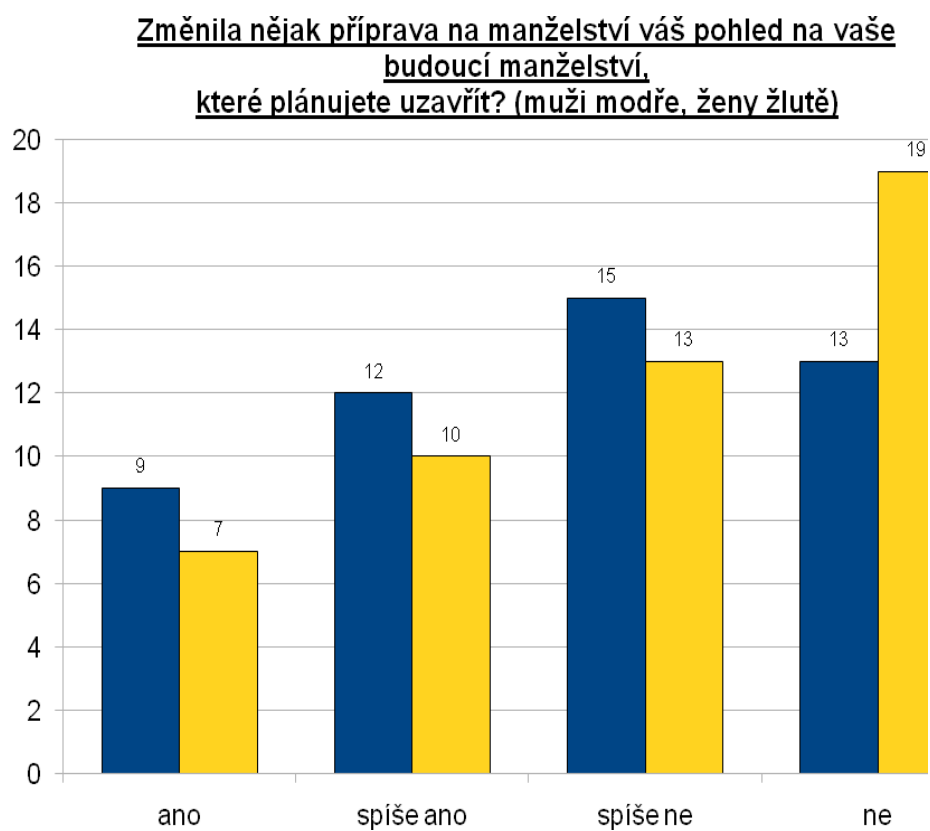
Příloha č. 5: Graf - právní záležitosti

Příloha č. 6: Graf - svátosti

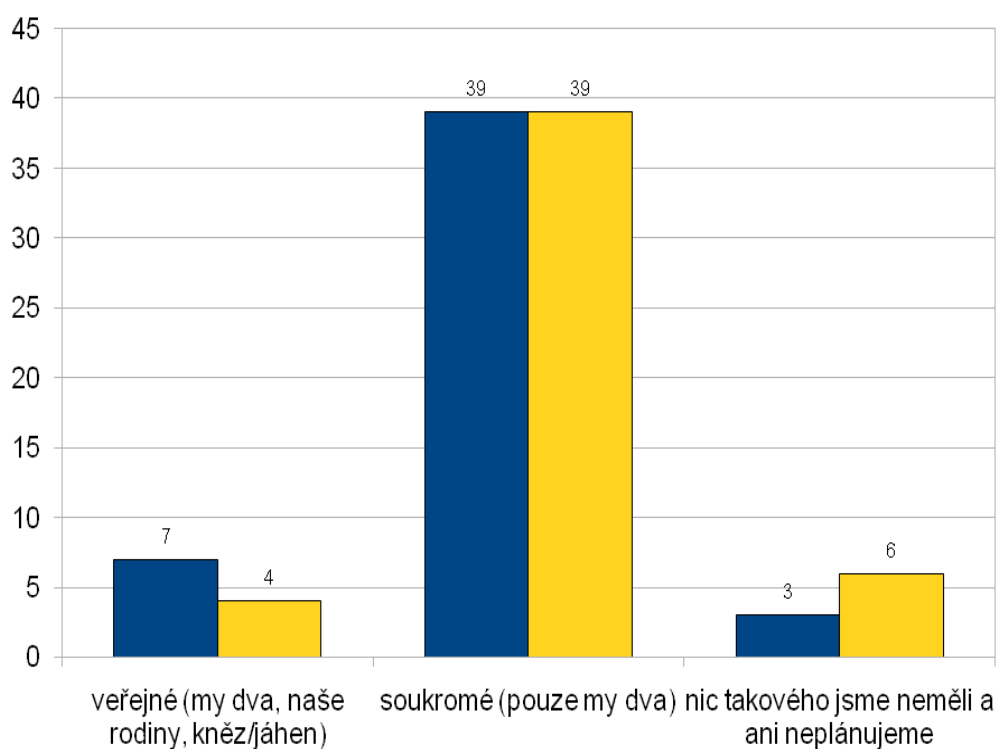

Příloha č. 7: Graf – zhodnocení přípravy

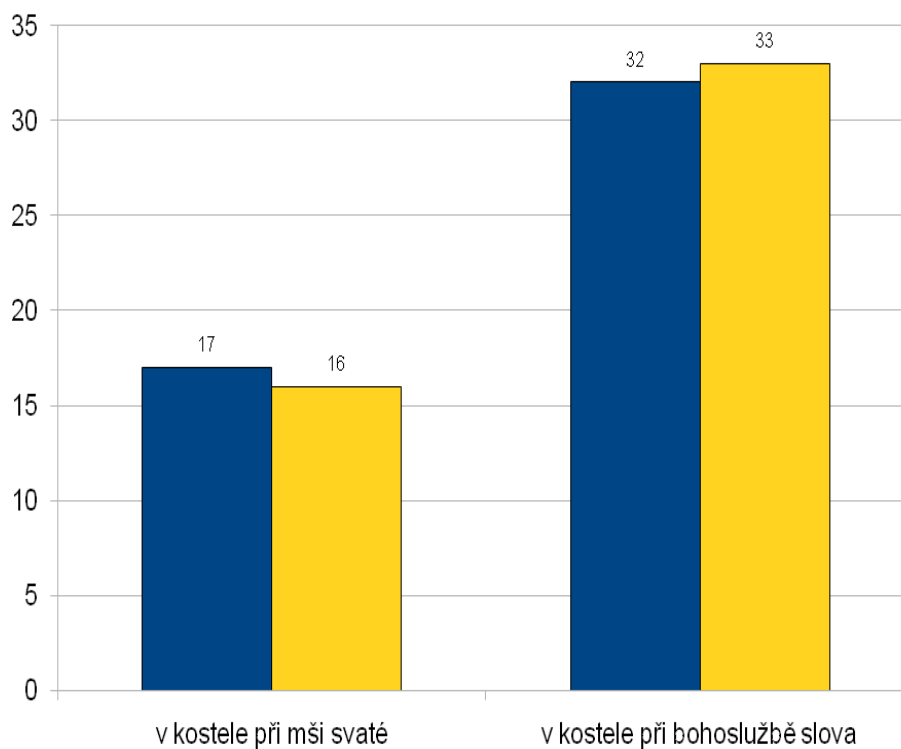
Příloha č. 8: Graf - zásnuby

Pokud jste měli či plánujete zásnuby, jakým způsobem?

Příloha č. 9: Graf - místo konání svatby

Kde plánujete uzavřít manželství? (muži modře, ženy žlutě)

ABSTRAKT V ČESKÉM JAZYCE

Titul: Příprava na život v manželství z hlediska kanonického práva

Tématem diplomové práce jsou přípravy na manželství podle kanonického práva. Práce je rozdělena na tři části, první se věnuje pastorační oblasti přípravy na manželství, druhá pojednává o církevněprávním předmanželském šetření a rozebírá snubní protokol, ve třetí části se pojednává o potížích, které mají být zjištěny již během přípravy, a pak musejí být adekvátně řešeny (obvykle žádostí o dispenz). Součástí diplomové práce je také výzkum provedený na 49 párech snoubenců, za účelem „zmapovat“ pastorační a právní přípravu na manželství v praxi.

Klíčová slova: příprava na manželství, kanonické právo, snoubenci, snubní protokol, dispenz

ABSTRAKT V ANGLICKÉM JAZYCE

Titule: Preparation for entering marriage according to the canon law

The topic of this diploma paper is the marriage preparation according to canonical law. Thesis is divided into three parts. The first chapter is focused on pastoral fields of marriage preparation. The next part discusses pre-marital enquiry in ecclesiastical law as well as nuptial protocol. The third chapter examines the difficulties that ought to have been discovered during the preparation but have to be adequately solved later (usually dispense claims). Included in the diploma paper is also a research of 49 engaged couples carried out in order to survey pastoral and legal marriage preparation in practise.

Key words: marriage preparation, canonical law, engaged couples, nuptial protocol, dispense